

JÖNKÖPING UNIVERSITY
*School of Education and
Communication*

Den förändrade bilden av kvinnor i läromedel för gymnasiet

En undersökning om läromedlens förmedling av kvinnor inom svensk historia mellan 1500-1780-tal

The changing image of women in school curriculum in upper secondary school

A research on school curriculum presentation of women in Swedish history between 1500-
1780 periods

Kurs: Seminarieuppsats med opposition, 15 HP

Program: Historia för ämnes lärare 61-90

Författare: Kristoffer Manzo Menares

Examinator: Anders Dybelius

Termin: Vårterminen 2019

Abstract

This study was conducted to research on history books in high school and how they deal with the image of women in the material, especially with the Swedish history writing from 1600 to 1800 century. Therefore seven different books were used in this study, ranging from 1987 to 2016. The methods to research these books lies under texts analysis, which means that this study is concentrating on what the writer/authors of the books have been handling the image of women and the way they have been trying to implement it in the history books in school. To further aid this study and the view women in history books, I have used the curriculum that is mandated from school minister on the view of what should be taught in school: Lgy 70, Lpf 94 and Lgy 11. I have used these in conjunction with how the history books and the writers/ author have been representing the image of women in the different history books. The result shows that the image of women have been changed from 1987 to 2016 and have gone from a descriptive description of women to a more of a mix between adjective and descriptive description. Furthermore have the latter history books been focusing more on different women in the Swedish nobility then on women in whole. One interesting point that came up in this study, was that the image of Queen Christina had different interpretation. This depended on which current curriculum was in power and on the writers/ authors current objective was in respective history book. However despite having a more of an adjective description on the image of women, has the content about women not really changed or increased. Furthermore has some parts of the image of women even decreased in favor to other. However even though the quantity has not change regarding the image of women, this study found out that the quality in the description of the image of women has changed and thus can conclude that there has been a change in how the image of women have been portrayed.

Keywords: Female, Gender, History, High school, Sweden, curriculum, School material, Books, Language, Pictures, Text

Innehåll

Inledning.....	1
Syfte	2
Frågeställningar	2
Forskningsöversikt	2
Urval av forskningsöversikt	4
Metod och material.....	4
Material	5
Teoretisk ansats	9
Diskursteori	9
Genusteori	9
Bakgrund	11
Skolan och genus.....	12
Undersökning	15
Perioden 1987-1993	15
Perioden 1994-2009	20
Perioden 2011-2016	27
Resultat.....	33
Jämförelse	33
Diskussion.....	37
Vidareforskning	37
Referenser	38
Källor.....	38
Litteraturkällor	38
Internetkällor.....	39

Inledning

Detta arbete uppstod som ett intresse över hur kvinnor har porträtteras och beskrivit i svenska läromedel i historia 1b eller motsvarande äldre läromedlen. Läromedlen står som grund till vad eleverna får läsa om i skolan och ger dem grunden till vad de kommer att uppfatta om hur de såg på kvinnor i Sverige. Studien undersöker perioden mellan 1500 till 1780-tal Sverige och hur författarna har haft för beskrivning av kvinnor i de olika läromedlen i detta arbete. Detta gäller läromedlen från 1987 till 2016 och historia 1b eller liknande. Fokuset kommer vara främst på högskoleförberedande program eller liknade.

Genusforskningen har haft en påverkan i konstruktionen av läroplan och detta visar sig i den senaste läroplanen Lgy 11. Där ska läraren arbeta utifrån en könlös undervisning och visa på ett jämlikt undervisning till eleverna.¹ Detta inkluderas också till de läromedel som används i skolan och hos eleverna. Dock ställer det frågan på hur det var för tidigare läroplan och hur de kom att påverka de olika kurslitteraturer/ läromedel som eleverna fick arbeta med och ta information ifrån. Därmed är det intressant att se hur förändringsprocessen på den kvinnliga historiebeskrivningen och bilden av kvinnor har förändrats under 40 år, från Lgy 70 fram till Lgy 11 inträdande samt vad för effekter det har haft hos läromedlen samt deras författare.

En intressant aspekt som finns i dessa läromedel, är hur läromedlen har förändrat på deras beskrivning av kvinnor. Detta gäller främst den adjektiva beskrivningen och hur den har förändrat beroende på respektive läromedel och när den utgavs. Läromedlen gick från att utgå med en deskriptiv beskrivning, till en adjektiv beskrivning med värdeladdade ord och begrepp. Denna form av beskrivning kom dock att förändra i de senare läromedlen, som istället hade en mer neutral beskrivning med användning av neutrala ord men utgick ändå från en adjektiv beskrivning om framställningen av bilden om kvinnor. Därmed finns det ett vetenskapligt intresse över hur denna förändring har framställts i de olika läromedlen och hur det kom att påverka presentationen av kvinnor i svensk historia mellan 1500-1780-tal.

¹ Skolverket. Skolverket 2011, 2011-2018.
https://www.skolverket.se/download/18.6011fe501629fd150a27d04/1529336026764/Lsame11_Del1_och_2_Jamstalldhet.pdf [hämtad den 9 april 2019]

Syfte

Detta arbete syftar till att undersöka hur i historiska läromedlen i gymnasiet har framställt svenska kvinnor från 1500-1789. Studien kommer undersöka hur författarna till läromedlen från 1987 till 2016, har valt att framställa kvinnor samt vad orsakerna till denna form av beskrivning kan bero på. Denna studie kommer främst fokusera på högskoleförberedande program och historia 1b eller första året på gymnasiet. Det kommer främst vara utifrån samhällsprogrammet och de historiska läromedel som ingår i kursmaterialet.

Frågeställningar

- På vilken sätt har bilden av kvinnor förändrats i läromedlet från 1987 till 2016?
- Hur framställs grupper av kvinnor i de olika läromedlen?
- Hur presenteras enskilda kvinnor i de olika läromedlen?

Forskningsöversikt

Det finns flera olika arbeten och studier som har arbetat med genusperspektiv, både i samhället och i skolans värld. Tidigare forskning som används i detta arbete undersöker hur genus framställs i läromedel mellan åren 1980 till 2016 samt hur det har förändrats beroende på läroplanens påverkan. Detta påverkar hur kursplanen kom att formars beroende på vilken läroplan som det skulle utgå ifrån, vilket i sin tur påverkade läromedlen som användes i skolans värld.² De studier som detta arbete kommer basera sig på är:

Historien ur ett genusperspektiv av Micael Nilsson och är publicerad 2004. Micael Nilsson är en historiker från Universitetet i Linköping och har undersökt hur genusperspektivet, hanteras i de olika läromedlen som användes i Linköpings universitet. Hans studie fokuserar på hur läromedel kom att presentera genus och främja det genuskritiska tänkandet hos studenterna. Resultaten från Micael Nilssons studie är att det har skett en förändring av genusperspektivet i Linköpings universitet, då han kom fram till att böckerna innehöll någon form av genusperspektiv och minst tre av läromedlen hade köns- eller jämställdhetsperspektiv.³ Micael Nilsson kunde konstatera att studenterna i Linköpings universitet kom i någon kontakt med

² Hirdman, Yvonne, 'Genusystemet - reflexioner kring kvinnors sociala underordning', *Genushistoria: en historiografisk exposé*, 2004. Sid 49-63

³ Nilsson, Micael, *Historia ur ett genusperspektiv – En granskning av hur genusaspekterna tas upp i ämnet historia vid Linköpings universitet*. Diss. Linköping, 2004

genus/kön- eller jämställdhetsperspektiv i deras läromedel men att genusperspektivet oftast var kortfattat eller översiktlig.⁴

Genusperspektiv i historieläromedel – finns det? av Tulja Björklund och är publicerad 2004. Hon har undersökt genusperspektiv ur olika läromedel i ämnet historia för gymnasiet. Hon har valt att kategorisera sitt arbete utifrån tre kategorier: kvinnohistoriskt perspektiv, jämställdhetsperspektiv och genusperspektiv. Hon undersökte hur dessa delar kom att framställas i de olika läromedlen i sin undersökning. Hon har använt sig av samma metod som Micael Nilsson har gjort i sitt arbete.⁵ Hennes forskning visar på att de olika läromedlen inom historia i gymnasiet, oftast utelämnar kvinnor i historiebegrivningen. Hon menar att de olika läromedlen antingen inte nämner eller ger en liten beskrivning på jämställdhetsperspektiv och det kvinnohistoriska perspektivet. Hon skriver också att vissa av läromedlen har en egen sektion, där kvinnornas historia beskrivs. Undersökningen visar på att kvinnornas historia hamnar utanför den vanliga historiebegrivningen, vilket Tulja Björklund antyder att författarna anser att genusperspektivet förhåller sig till ett manligt perspektiv. Hon kom fram till att ingen av de böckerna mellan 1994 – 2004, hade någon form av genusperspektiv och är därmed inte anpassad till det dåvarande styrdokumentens krav på en genusmedveten undervisning.⁶

Jämställdhet i lärobokavseende av Markus Cederberg och är publicerad 2013. Han undersökte hur innehållet i tre olika läromedlen inom historia i gymnasiet, tar upp både manligt och kvinnligt genusperspektiv. Han har valt att undersöka hur både kvinnliga och manliga gestalter framställs i dessa läromedel samt hur mycket utrymme de får i en historisk respektive social kontext. Hans undersökning visade att män kom att representera i både social och historisk kontext i läromedel än vad kvinnor fick göra i dessa områden. Dessutom upptäckte han att kvinnor var grovt underrepresenterade i materialet i förhållande till männen.

Markus Cederberg undersökning visade på att män oftast förknippades med olika officiella eller inofficiella maktpositioner, medan kvinnor kom att förknippas som ett offer för ekonomisk, social och samhälleliga orättvisor. Han menade att kvinnligt uttryck var underordnade till manliga begrepp och var beroende av dem. Han kom fram till i sitt resultat att dessa läromedel visar på ett skevt genusperspektiv och att historiebegrivning som förmedlas i olika läromedel

⁴ Ibid

⁵ Björklund, Tilja, *Genusperspektiv i historieläromedel – finns det? – En jämförande analys av fem läroböcker i historia för gymnasiet utgivna under åren 1995-2004*. Diss., Dalarna Högskola, 2004

⁶ Björklund, Tilja, 2004. Sid 38-40

i skolan, hade ett manligt uttryck i sin förmedling av innehållet. Han sammanfattar med att denna studie kan bidra till att kvinnornas situation i läromedel kan belysas mer.⁷

Kvinnor, Män och Jämställdhet i läromedel i historia – En granskning på uppdrag av delegationen för jämställdhet i skolan skriven av Ann-Sofie Ohrlander och publicerad 2010. Studien fokuserar på användningen av läromedel både i grundskolan och gymnasiet och hur de framställer genusperspektiv samt jämlikhetsperspektiv ur läromedlen. Undersökningen visade på att kvinnor fick minimal plats i de olika kapitlen jämfört med männen. Dessutom var beskrivningen anpassad utifrån det manliga perspektivet, när det gällde om historiska kvinnor eller deras levnadssituation. Något som Ann-Sofie Ohrlander belyste i sitt resultat var att boken *Alla tiders historia* för gymnasiet, ägnar bara 13-14 sidor av totalt 375 sidor åt genusperspektiv. Ann-Sofie Ohrlander sammanfattade att läromedlen från grundskolan till gymnasiet, har väldigt låg eller rent av nästan inget genusperspektiv i sitt innehåll.⁸

Urval av forskningsöversikt

Urvalet av forskningsöversikt utgick från de studier som har arbetat med genusperspektiv i samhället eller läromedel. En annan anledning är att vissa av dessa studier har arbetat med läromedel som denna studie kommer att använda sig av. Denna undersökning kommer arbeta om kvinnosynen/ bilden, vilket är en del av genus som dessa tidigare forskningsstudien har arbetat med. En intressant aspekt som kan vara värt att nämna är att två av studierna använder sig av Micael Nilssons metod som stöd till deras arbetsmetod i deras egen arbete. Dessutom går det att tillägga att vissa av deras metoder som har använts, kommer också likna de metoder som kommer att användas i denna studie. Därmed är dessa tidigare forskning relevant till detta arbete då, det kommer bygga på vad de har kommit fram och vad som kommer framställas i denna studie.

Metod och material

Metoden som användas i detta arbete är textanalys med fokus på genus och beskrivningen på kvinnor. Metoden textanalys innebär att undersökningen arbetar med hur läromedel förmedlar genus uttryck i de olika läromedlen. En viktig aspekt med text analys är att se över giltigheten på dokumenten/ boken och detta påverkar validiteten av källmaterialet som används. Eftersom

⁷ Cederberg, Markus, *Jämställdhet i lärobokavseende – En textanalytisk studie av historieläroböcker på gymnasienivå*, Diss., Uppsala Högskola, 2013

⁸ Ohrlander, Ann-Sofie, *Kvinnor, Män och Jämställdhet i läromedel i historia – En granskning på uppdrag av delegationen för jämställdhet i skolan*, Rapport för regeringskansliet. 71. Stockholm: Utbildningsdepartementen. 2010

läromedel har sitt stöd från både kommersiella/ privata förlag och ska följa läroplanen ur deras konstruktion, hämtar de giltighet utifrån dessa aspekter och därmed är det inget problem som kan associera med detta.⁹

Textanalys tillhör den kvalitativa metodteorin och är i motsats till den kvantitativa metodteorin. Den kvalitativa metoden utgår från att det är den sociala aspekten i samhället eller bland människor som ligger i fokus. Detta medför att forskare är mer benägna att undersöka detaljer och förklaringar till olika områden. Detta kan också användas av kvantitativa metoder men i detta fall kommer denna studie använda sig av den kvalitativa metoden. Det kan verka som att många kvalitativa undersökningar rymmer en relativ detaljerad beskrivning om vad som studeras, dock är det nödvändig för att beskriva den kontext som påverkar människor. Det är också viktigt att det finns en detaljerad deskription i undersökningen, för att betona kontextuell förståelse i arbetet.¹⁰

För att ta reda på detta kommer metoden utgå från hur de olika läromedlen har använts för texter eller bilder för att beskriva kvinnor. Detta inkluderar då citat, deskriptiva eller adjektiva beskrivningar, hur kvinnor representeras i olika rubriker eller underrubriker i läromedlen samt bildanvändning. Genom tolkningen av författarnas val att framställa läromedlens texter, bilder och citat av beskrivningen om kvinnor, går det framställa en bild på kvinnosynen utifrån de olika läromedlen från 1987 till 2016. Dessutom kommer det lägga fokus på vad för typ av kvinnor som framställs och vilka individuella kvinnor som författarna har valt att förmedla i respektive läromedel.

Material

Urvalet av de läromedel som kommer undersökas, utgår från sju läromedel som har använts i skolor i Sverige. Detta arbete har använt sig av kända utgivare av läromedel som Gleerups, Akademiförlaget, NA förlag, Almqvist & Wiksell förlag samt Liber förlag. Dessutom har tillgängligheten varit en faktor att ha i åtanke för denna studie, då det finns flera olika läromedel som används i gymnasiet. Därför arbetade denna studie med att hitta källmaterial som fanns tillgänglig i Jönköping stad och vad som fanns tillgänglig utifrån tidsaspekten. Dessutom har storleken på studien också spelat roll, då det är omöjligt att gå igenom all material som finns. Därmed blev det sammanlagt sju böcker av fem olika förlag som kommer att analyseras.

⁹ Bryman, Alan, *Samhällsvetenskapliga metoder, 2.*, [rev.] uppl., Liber, Malmö, 2011. Sid 505

¹⁰ Bryman, Alan, 2011. Sid 360-364

Det följande materialet ingår i undersökningen:

1. *Alla tiders historia* och är utgiven 1987 av Liber förlag. Författarna är Börje Bergström, Arne Löwgren och Hans Almgren. Läromedlen är anpassad till den humanistiska och samhällsvetenskapliga linjen i gymnasiet och utgår från läroplanen Lgy 70 samt är den tredje upplagan.¹¹ I inledningen skriver författarna att läromedlet ska skildra vetenskapligt uttryck till eleverna. De beskriver också att varje kapitel (förutom antiken) har en skildring om både nordisk och svensk historia. Läromedlen är anpassat för den humanistiska och samhällsvetenskapliga linjen men kan också användas till andra linjer som en introduktion enligt författarna.¹²
2. *Vägar till nuet – från forntiden till våra dagar* utgiven 1990 av Almqvist & Wiksell förlag. Detta läromedel är skriven av flera olika författare samt har redaktörerna Göran Graninger, Sven Tägil och Kjell-Åke Carlsson. Läromedlen är anpassad för alla linjer i gymnasiet där historia används i undervisningen. I den inledande text beskriver läromedlet om skälen till varför historia är viktig i utbildningen och varför samhället såg ut som det gjorde förr. Läromedlet har också gett utrymme åt skildringar och analyser om människans förhållande till både samhället men också sociala förhållanden som i en familj.¹³
3. *I Historiens Spegel* och är utgiven 1995 av Akademiförlaget. Den är skriven av Sverker Oredsson och Lars Andersson. I den inledande delen i boken skriver de kortfattat hur boken är anpassad för att göra det lättare att förstå nuet, genom att gå igenom om hur det förflutna kom att påverka samhället. De beskriver hur boken är avsedd för gymnasieelever och hur varje epok inleds med en ingress som sammanfattar den epoken. Läromedlet avsedd för att ge eleverna ett perspektiv om världens men också Sveriges historia, genom att låta den svenska historiebeskrivningen inkluderas i varje kapitel.¹⁴

¹¹ Lärarens historia, 2013-2018. http://www.lararnashistoria.se/share/proxy/alfresco-noauth/tam/content/workspace/SpacesStore/95617e68-7779-4bd7-b502-9cb96d03f885/download/wMarklund_0010.pdf [Hämtad den 1 december 2018]

¹² Bergström, Börje, Almgren, Hans & Löwgren, Arne, *Alla tiders historia. Grundbok i historia för gymnasieskolans humanistiska och samhällsvetenskapliga linjer*, 3.uppl., Liber Läromedel, Stockholm, 1985

¹³ Graninger, Göran, Tägil, Sven & Carlsson, Kjell-Åke (red.), *Vägar till nuet: från forntiden till våra dagar: historia för gymnasieskolan*, [Ny utg.], Almqvist & Wiksell läromedel, Solna, 1990

¹⁴ Andersson, Lars M. & Oredsson, Sverker (red.), *I historiens spegel: långa linjer och tvärsnitt*, Akademiförlaget., Göteborg, 1995

4. *Epos* och utgiven 2009 av Almqvist & Wiksell förlag. Författarna är Robert Sandberg, Per-Arne Karlsson, Karl Molin och Ann-Sofie Ohlander. Den är anpassad för historia A och B i gymnasiet. I deras förord skriver de om hur de ska låta eleverna skapa en analytisk, kritisk och problemorienterad perspektiv på historia. Dessutom har de fokuserat mindre på politiska händelser och mer på sociala som hur kvinnor, män och barn levde samt tänkte under olika historiska epoker.¹⁵
5. *Perspektiv på historien 1b* och är utgiven 2011 av Gleerups förlag. Den är skriven av Hans Nyström, Lars Nyström och Örjan Nyström och detta läromedel fokuserar på de elever som går i ett högskoleförberedande program. I deras förord skriver de hur synen på historien har förändrats, från att fokusera på den nationalistiska traditionen till att förstå människors roll i sociala situationer. Fokuset med detta läromedel är att låta eleverna lära sig om historien ur en annan infallsvinkel och alternativ. Därför har de format om innehållet som reflekterar detta tankesätt, för att ge eleverna perspektiv om hur människor levde under de olika epokerna.¹⁶
6. *Historia 1B: Historiens Landskap – Kungar och Karnevaler* och utgiven 2014 av NA förlag. Den är skriven av Anna Alm och Martin Alm och läromedlet är anpassad till elever som studerar ett högskoleförberedande program. Deras tanke med läromedlet är att belysa globalisering och andra länder utanför Europa under historiens olika epoker samt lyfta fram den enskilda människan i historien. De har arbetat utifrån tanken att läraren kan lätt använda en hel sektion eller kapitel, i sin undervisning till eleverna för att belysa vissa faktorer. Därmed vill de visa på en annan världsbild än som har tidigare förmedlat i skolan inom historia.¹⁷
7. *Bilden av historien 1b* och utgiven 2016 av Liber förlag. Den är skriven av både Dick Harrison och Katarina Harrison Lindbergh. Läromedlen vänder sig till elever, lärare och andra som vill ha en översiktlig syn över världens historia, med fokus på den västerländska historien. Detta läromedel förespråkar på ett mer genuscentrerad innehåll, där de påstår att de fokuserar mer på kvinnornas roll i de olika epokerna. De använder

¹⁵ Sandberg, Robert (red.), Karlsson, Per-Arne, Molin, Karl & Ohlander, Ann-Sofie, *Epos: för gymnasieskolans kurs A och B*, 3:e uppl., Almqvist & Wiksell, Stockholm, 2003

¹⁶ Nyström, Hans, Nyström, Lars & Nyström, Örjan, *Perspektiv på historien. 1b*, 1. uppl., Gleerup, Malmö, 2011

¹⁷ Alm, Anna & Alm, Martin, *Historia. 1B, Historiens landskap: kungar och karnevaler*, NA, Lund, 2014

sig av olika bilder för detta syfte och illustrerar en levande berättelse om människorna som levde under de olika epokerna. De vill komplettera den traditionella politiska och ekonomiska historien med social och kulturhistoriskt perspektiv, gällande elevernas undervisning om historia i gymnasiet.¹⁸

Problematiken som uppstod tidigt i detta arbete, var svårigheten att veta vilka böcker som ska inkluderas i urvalet. För att förenkla urvalet, tar detta arbete stöd från Torsten Thuréns bok *Vetenskapsteori för nybörjare*.¹⁹ Torsten Thurén beskriver hur svårt det är att ge en helhets bild inom ett stort forskningsområde och detta kan påverka urvalet till arbetet. Torsten Thurén diskuterar i sin bok hur urval kan påverka validiteten hos en studie och att vissa aspekter kan påverka hur relevant det är till arbetet. Det medför att det finns vissa aspekter att ta hänsyn till, för att göra en studie ha validitet.²⁰

En punkt som Torsten Thurén diskuterat i sin bok är att materialet kan i vissa fall skapa ett hinder för forskningsområdet. Detta kan bero på att det kan finnas för mycket material och då kan det uppstå en problematik på vilken sätt urvalet går till. Forskningen analyserar hur läromedlen har arbetat med genus i dess innehåll under en period på ca 40 år. Eftersom det är orimlig att undersöka alla läromedel som har producerats under denna period, försvårade det också vilka urval denna studie kan använda sig av. Samtidig medförde det sig också andra problem, exempelvis varför denna forskning valde just dessa läromedel och på vilka grunder.²¹

Resultaten blev att urvalet i detta arbete har utgått från de fysiska exemplen som finns i Högskolebiblioteken i Jönköping och via fjärrlåning. Detta har därmed påverkat läromedel som fanns tillgängliga till detta arbete och har format hur undersökningen ser ut.²² När det gäller analys, sker det alltid en tolkning och detta arbete är inte ett undantag. Det är därför som det är väsentlig att alltid ha detta i åtanke vid kritisk granskning av resultaten ur en analys och i detta fall är det då analysresultaten från denna studie. Det är omöjlig att påstå att genusperspektivet som skildras i detta arbete, är detsamma i andra läromedel. Det går inte visa på en generalisering om genusperspektiv i alla läromedel, dock går det att visa på del av det som förmedlas i läromedelsanvändningen i skolan.

¹⁸ Harrison, Dick & Harrison Lindbergh, Katarina, *Bilden av historien. 1b*, 1:a uppl., Liber, Stockholm, 2016

¹⁹ Thurén, Torsten, *Vetenskapsteori för nybörjare*, 2., [omarb.] uppl., Stockholm, 2007. Sid 17-21

²⁰ Thurén, Torsten, 2007. Sid 63-68

²¹ Thurén, Torsten, 2007. 9-14

²² Ibid

Teoretisk ansats

Denna uppsats utgår från teoriböckerna, *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskapliga text- och diskursanalys* av Göran Bergström och Kristina Boréus och *Kön, kropp och konstruktion: en undersökning av de filosofiska grunden för distinktionen mellan kön och genus* av Åsa Carlson.

Diskursteori

Bergström och Boréus diskuterar sin teori om bild- och textanalys om hur ontologi och epistemologi kan påverka hur människor lär sig utifrån språk eller bilder när vi konstruerar kunskap. Detta påverkar hur vi ser på världen, antingen realistisk som menar att det finns en värld oberoende av oss själva eller idealistisk som innebär att världen framställs eller påverkas av idéer om vad som är verklighet. Det utgår ifrån hur människor kan skapa en förståelse om världen, då människan inte vet hur det egentligen var. Speciellt kommer detta fram när texter eller bilder ska tolkas i olika samhällsvetenskapliga böcker, sociala medier eller läroböcker etcetera.²³

Det är tinget eller språk-, begrepps- samt bild-användning som kommer appliceras i detta arbete och det är därmed essentiellt att inkludera hur texter och bilder har makt när det gäller att förmedla kunskap eller skapa kunskap hos människor, inte minst när det gäller för elever som får sin kunskapsutveckling i form av läromedel. Bergström och Boréus diskuterar hur en analys av metaforer, grammatik och ordval, kan sättas i kontext genom synen på makt i samhället. De nämner hur kvinnor kan sättas i relation till maktperspektiven och hur resultaten av detta presenteras i texter eller bilder.²⁴

Genusteori

Carlson beskriver i sin genusteori om att distinktionen mellan kön och genus har kritiserats hårt under 90-talet och att det kan ha funnit en politisk anledning till uppdelningen av kön och genus samt beskrivningen av kroppen.²⁵ Carlson beskriver hur tidigare genusforskare som Thomas Laquer beskrev kvinnan som en mindre utvecklad man och hur han introducerade sin tvåkönsmodell. Dessutom började genusforskningen separera det biologiska perspektivet från

²³ Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, 3., [utök.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2012. Sid 26-30

²⁴ Bergström, Göran & Boréus. 2012. Sid 298-300

²⁵ Carlson, Åsa, *Kön, kropp och konstruktion: en undersökning av den filosofiska grunden för distinktionen mellan kön och genus*, B. Östlings bokförlag. Symposion, Diss. Stockholm: Univ., 2001, Eslöv, 2001. Sid 10

det kulturella. Samtida forskare som Robert Stoller ansåg att kvinnor var underordnade jämfört männen på grund av kulturella och sociala skäl, inte av biologiska orsaker.²⁶

Under 2000-talet har genusperspektivet förändrats, speciellt när det gäller övergången från den biologiska synen till det kulturella och sociala. Detta gäller specifikt den sociala konstruktionen då det kan variera beroende på kultur och nation med vad som anses vara manligt/ kvinnligt beteende eller begrepp. Denna sociala konstruktion har fått kritik för att det ignorerar det biologiska aspekten eller rättare sagt de individer som är födda som män eller kvinnor men sedan genomgår en transoperation till det motsatta könet. Kritiker hävdar att om genus är en kulturellt/ socialt fenomen börjar det komma i konflikt när det finns biologiska orsaker som transsexualism, som inte kan kategoriseras som ett kulturellt eller socialt koncept.²⁷

Carlson sammanfattar i sin teori om genus, kön och kvinnor att det finns en annan teori än den sociala konstruktionen, vilken Carlson menar är materialiseringsteorin. Materialiseringsteorin beskriver hur en kvinna inte är en kvinna för att någon hävdar det, utan hon måste uppleva sig själv som en kvinna. Sen finns det olika uppfattningar bland kvinnor om vad som krävs för att känna sig som en kvinna. För att kunna konstatera vad genus är för konstruktion, måste kön först antas som något givet. Det innebär enligt Carlson att det måste existera ett antagande om vad kön är för något, för att kunna se förhållandet till genus. Materialisering är inte en distinktion utan mer av en process om hur kön och kropp kan formas av språk, diskurser och kulturer på en mängd olika sätt.²⁸

Carlson teori om materialisering kommer att appliceras i denna studie. Denna teori kommer användas, för att analysera vilken bild av kvinnor som presenteras i läromedlen och vad för orsakerna som skulle kunna ligga bakom detta. Därmed kommer materialiseringsteorin vara den grundläggande delen till analysen i undersökningsdelen, medan diskursteorin kommer komplettera för att undersöka hur texter, citat och bild kan ha påverkan i förmedling av bild om kvinnor i Sverige mellan 1500-1782.

²⁶ Carlson, Åsa. 2001. Sid 18-20

²⁷ Carlson, Åsa. 2001. Sid 27-30

²⁸ Carlson, Åsa. 2001. Sid 244-245

Bakgrund

Genus har varit en viktig aspekt för jämlikhet, inte bara för att det fokuserar på det som anses vara kvinnligt men också det som anses vara manligt samt hur samhället och individer förhåller sig till varandra. Det har existerat flera forskningsarbeten om genusperspektivet i skolan och hur det påverkar eleverna. Dock har genusperspektivet förändrats sedan 1970. Under 70-talet var genus sammankopplad med det biologiska könen, vilket innebar att det bildades olika kapitel i läromedel och i historiska verk som var inriktade åt kvinnohistoria. Dock separerades kvinnohistoria från den allmänna historien och ansågs vara en egen kategori utanför den allmänna historien. Tidigare åsikter om hur kvinnligt uttryck i historiska verk, kom att ifrågasättas då genusforskningen kom att utvidgas i historieforskningen från 70-talet.²⁹ Kvinnohistoriens forskning var intresserad på hur kvinnor levde förr men också hur de kom att påverka den moderna medvetenheten i samhället. Forskningen studerade då om hur kvinnor kom att leva i vardagen i underordnande av männen och hur patriarkaten kom att påverka dem.³⁰

Inom genusforskningen finns det olika begrepp eller ord, som är några av de fundamentala koncepten inom genusforskningen. De mest använda begreppen i genusforskningen är kvinnohistoria, kön (manlig och kvinnlig perspektiv) samt jämlikhet och jämställdhet. Dessa begrepp används inom genusforskningen för att kunna tolka och arbeta med hur samhället och hur synen på människor samt deras roller inom det har förändrats. Genus har varit en viktig aspekt för jämlikhet, inte bara för att det fokuserar på det som anses vara kvinnligt men också det som anses vara manligt samtidigt hur samhället samt individer förhåller sig till varandra.³¹

R. W. Connells är en genusforskare och har skrivit boken *Masculinities*. I den diskuterar R. W. Connell hur genusnormen i samhället har handlat om den manliga aspekten, då samhället har varit uppbyggd efter ett patriarkaliskt system. Detta kom i sin tur att forma genusperspektiven som existerar i samhället och vad som ansågs vara manligt respektive kvinnligt beteende. Det är i nutid som genus anses vara något separat från det biologiska och att inte bara kvinnor men också det som anses vara normen för det manliga kom att ifrågasättas i historien. Olika manliga normer exempelvis begrepp som stark, modig och lojal, kom att hamna i kontrast mot egenskaper som förknippades med kvinnliga exempelvis svag, underordnad, lydlig etcetera. Enligt R. W. Connell berodde detta på vilken bakgrund som existerade, vilket han menar med olika områden i världen, historiska skäl och kulturella aspekter kunde påverka synen om

²⁹ Tosh, John, *Historisk teori och metod*, 3. uppl., Studentlitteratur, Lund, 2011. Sid 284-286

³⁰ Tosh, John, 2011. Sid 284-286

³¹ Ibid

manligt genusperspektiv. Synen på manligt skiljer sig också åt tidsmässigt då det som ansågs vara manligt under början av 1900-talet är inte detsamma som under 2000-talet.³²

Yvonne Hirdman är en genusforskare och hon har arbetat med flera olika böcker och artiklar om genusperspektivet i Sverige. Hon beskriver i artikeln *Genussystemet – reflexioner kring kvinnans sociala underordning* också hur synen på genus kom att reflektera till uttryck. Hirdman menar att begrepp genus har två kategorier: i den första är genus är fördelat i ett manligt och kvinnligt perspektiv, där olika värderingar och egenskaper kan betraktas som antingen manligt eller kvinnligt och där manligt har positiva egenskaper medan kvinnor har negativa. I den andra är mannen normen för genus och påverkar hur vi ser på samhället och individer. Det innebär att det inte finns en fördelning på kvinnligt eller manligt utan det finns bara ett genusperspektiv baserad på det manliga.³³ Yvonne Hirdman menar att synen på genus har förändrat från ett biologisk/kulturell där ens kön var först sammankopplad till begreppet genus, till att bli separerad från varandra och bli två olika begrepp. Enligt Yvonne Hirdman innebär det att genus har blivit ett begrepp som skiljer det kulturella från det biologiska. Hon menar att uttryck inom genus har ett manligt genus som norm, medan kvinnan är tvungen att underordna sig till detta. Detta har i sin tur påverkat hur genus förmedlas i samhället och i andra verk.³⁴

Skolan och genus

Den svenska skolan har arbetat utifrån olika mål och regler ur läroplanen. Läroplanen i Sverige har varierat sedan den först började applicera under den senare hälften av 1800-talet. Den första läroplanen inkluderade först både grundskolan och den dåvarande formen av gymnasiet men under 1960-talet kom dessa två skolor att separeras och få deras respektive läroplan, Lgr 62 för grundskolan och Lgy 65 för gymnasiet. Fem år senare kom en ny revidering av läroplanen för gymnasiet och den kom att kallas för Lgy 70. I den kom en målen och riktlinjerna för gymnasiet att fastställas hårdare och visa på hur samt vad som ska läras ut i gymnasiet.³⁵

I Lgy 70 står det att:

I centrum för skolans verksamhet står den enskilda eleven. De som verkar inom skolan skall visa aktning för elevernas människovärde och söka skaffa sig kännedom om deras egenart och

³² Connell, Raewyn, *Masculinities*, 2. ed., Polity Press, Cambridge, 2005. Sid 185-199

³³ Hirdman, Yvonne, (red), *Kvinnorhistoria: om kvinnors villkor från antiken till våra dagar*, 1988, Sid.49

³⁴ Hirdman, Yvonne, 1988. Sid 54

³⁵ Wahlström, Ninni, *Läroplansteori och didaktik*, Andra upplagan, Gleerup Utbildning AB, Malmö, 2016. Sid 73-78

förutsättningar samt söka främja deras personliga mognande till fria, självständiga och harmoniska människor.³⁶

Därmed var Lgy 70 mer fokuserad på ett innehållsmål, där eleverna skulle lära sig mer om konkret fakta i samhället än om människors omständigheter.³⁷

Under 90-talet kom kraven på en ny läroplan att begäras om en målinriktad läroplan, då frågan om genus men också om individen kom att fokuseras mer. Därför infördes Lpf 94 under 1994 i Sverige och den kom att fokuseras mer på individen och människors förhållningsätt mot varandra. I Lpf 94 stod det att

Skolan skall aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter. Eleverna skall uppmuntras att utveckla sina intressen utan fördomar om vad som är kvinnligt och manligt.³⁸

Det är här som läroplanen börjar att se genus som en kulturell aspekt men än är genus fortfarande förknippad med det biologiska könen.³⁹

Under 2011 kom det återigen ett krav på förändring av läroplanen i takt med att samhället hade en begäran på ett förbättrat betygssystem som kom att påverka läroplankonstruktionen. 2011 bestämde sig skolverket att återigen införa en ny läroplan som kallades för Lgy 11 och senare en revidering av den 2018. Den nya läroplanen var mer fokuserad på en resultatorienterad läroplan men också införa en mer genusneutral undervisning i skolan.⁴⁰ I Lgy 11 står det att skolan ska:

[...] aktivt och medvetet främja elevernas lika rättigheter och möjligheter, oberoende av könstillhörighet. Skolan har också ett ansvar för att motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav och förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan ska därför organisera utbildningen så att eleverna möts och arbetar

³⁶ Historia, Lärarens, 2014, 2014-2018. http://www.lararnashistoria.se/share/proxy/alfresco-noauth/tam/content/workspace/SpacesStore/95617e68-7779-4bd7-b502-9cb96d03f885/download/wMarklund_0010.pdf [hämtad den 11 december 2018]

³⁷ Historia, Lärarens, 2014, 2014-2018. http://www.lararnashistoria.se/share/proxy/alfresco-noauth/tam/content/workspace/SpacesStore/95617e68-7779-4bd7-b502-9cb96d03f885/download/wMarklund_0010.pdf [hämtad den 11 december 2018]

³⁸ Göteborgs universitet, 2011, 2011-2018. https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/30768/1/gupea_2077_30768_1.pdf [hämtad den 11 december 2018]

³⁹ Göteborgs universitet, 2011, 2011-2018. https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/30768/1/gupea_2077_30768_1.pdf [hämtad den 11 december 2018]

⁴⁰ Wahlström, Ninni, 2016. Sid 78-90

tillsammans, samt prövar och utvecklar sin förmåga och sina intressen, med samma möjligheter och på lika villkor oberoende av könstillhörighet.⁴¹

Lgy 11 började aktivt separera begreppen kön från det biologiska och visa på en mer könsneutral undervisning till eleverna, som samtidigt ska främja till en jämställt undervisning.⁴²

⁴¹ Skolverket. Skolverket 2011, 2011-2018. <https://www.skolverket.se/publikationer?id=2705> [hämtad den 21 maj 2019]

⁴² Skolverket. Skolverket 2011, 2011-2018. https://www.skolverket.se/download/18.6011fe501629fd150a27d04/1529336026764/Lsame11_Del1_och_2_Jamstalldhet.pdf [hämtad den 9 april 2019]

Undersökning

Studien kommer analysera hur olika läromedlen samt författarna till dem, har beskrivit bilden av kvinnor i Sverige mellan perioden 1500-1782. För att förenkla undersökningen kommer de olika läromedlen att kategoriseras i tre perioder. Först kommer perioden mellan 1987-1993, därefter kommer 1995-2009 och 2011-2016. Detta är för att förenkla analysen av hur de olika läromedlen har eller inte har förändrat bilden av kvinnor i Sverige. Dessutom kommer författarnas motivation, beskrivning och kunskapskonstruktion av kvinnor i Sverige också analysera men främst i syfte för att få ett helhetsperspektiv om hur bilden av kvinnor har förmedlats i de olika läromedlen.

Perioden 1987-1993

När det gäller perioden mellan 1500-1721 har båda läromedlen *Alla tiders historia* och *Vägar till nuet – Från forntiden till våra dagar* haft vissa beskrivningar om kvinnor när det gäller perioden 1500-1721-talet. I läromedlet *Vägar till nuet* kommer kvinnor upp mest som i olika citat i texter eller i deras egna kapitel medan *Alla tiders historia* använder sig av bilder utöver detta. Författarna till läromedlet *Vägar till nuet* skriver hur kvinnor⁴³ under medeltiden hade för roll i samhället med citaten:

Kvinnans plats i historien har varit ganska undanskymd. Synen på hennes roll och betydelse förändrades mycket långsamt. 1500-talet medförde vissa förändringar som dock mest berörde ett litet skikt av kvinnor [...]⁴⁴

Här går det se att författarna har valt att beskriva kvinnor som en grupp som inte får ha en egen plats i historieberivningen. Enligt Bergström och Boréus är betydelsen av textens språk och metaforer som finns i texten viktiga, då det kan påverka hur vi får för bild av kvinnor. I detta citat går det se att författarna till denna läromedlen ville förmedla bilden av att kvinnornas historia inte var relevant eller lika viktig som den manliga historieberivningen.⁴⁵ Ett annat exempel på detta är när författarna beskriver kvinnors rättsliga ställning i samhället:

För det stora flertalet kvinnor fortsatte dock livet i gamla spår. Kvinnan var och förblev omyndig och hade inte rätt att själv bestämma över sitt liv eller sin egendom. [...] Kvinnan var mannens förnämsta egendom. Först som änka blev kvinnan myndig men då bara så länge hon inte gifte om sig [...]⁴⁶

⁴³ Här har författarna valt att skriva kvinnor generellt under medeltiden och inkluderar då kvinnor från nordan med resten av Europa. Dock är det lämpligt att inkludera detta då de visar på en bild av hur kvinnor har det under den svenska medeltiden, även om det är en översiktlig bild av kvinnor och är relativt generellbar.

⁴⁴ Graninger, Göran, Tägil, Sven & Carlsson, Kjell-Åke. 1990. Sid 109

⁴⁵ Bergström, Göran & Boréus. 2012. Sid 299

⁴⁶ Graninger, Göran, Tägil, Sven & Carlsson, Kjell-Åke. 1990. Sid 109. Sid 109

Här beskriver författarna hur kvinnorna inte hade någon form av rättigheter, såvida de inte var änkor och även här var kvinnor tvungna att förbli en änka för att kunna behålla sin myndighet. Enligt Carlson handlar materialisering om hur folk ser på könsrollerna (i detta fall kvinnor under 1500-talet Europa) och hur det har en kulturell påverkan samt hur kön tillsammans med kroppen, har en uppsättning av normer för hur vilka uppfattningar som män eller kvinnor skall ha eller bör ha. Dessutom finns det normer för klädesval, yrkesval, rörelsemönster etcetera. Detta tillsammans med genus skapas av normer och diskurser.⁴⁷ Med detta i åtanke går det se att författarna har valt att framställa kvinnor som en individ som inte hade någon form av självstyre och beskriver detta genom en deskriptiv beskrivning.

I *Alla tiders historia* nämns inte någon form av kvinnor förrän det kommer till 1600-talet. Där har författarna valt att skriva en rubrik som handlar om Kristina, Karl X Gustav och högadeln. Där beskrivs drottning Kristina med citaten:

Sedan Kristina hade blivit myndig och tagit över regeringen vid mitten av 1640-talet, skärptes motsättningar mellan kungamakt och höga adeln. Kristina ville inte försvaga adeln som helhet. Det visar bl a de talrika donationer av gods till adelsmän under hennes tid [...] ⁴⁸

Författarna har valt att framställa drottning Kristina som en individ och beskriver henne om att hon inte var rädd att säkerhetsställa sin position samt roll i det svenska samhället. Detta understöds med följande text:

Kristina ville inte gifta sig, men hon sökte trygga arvkungadömet och förhindra att adeln fick inflytande på tronföljden. Därför arbetade hon på att få sin kusin Karl Gustav accepterad som rikets arvfurste [...] ⁴⁹

Här har författarna valt att beskriva drottning Kristina ur en adjektiv beskrivning, där författarna beskriver hur hon var väl medveten om sin och kungafamiljens situation och författarna visar på detta i texten som ”Hon drev igenom sin vilja [...] och ”Att drottningen var ivrig att lösa tronföljdsfrågan [...]”.⁵⁰ Dessutom finns det en bild på en målning av drottning Kristina. Författarna beskriver i en text till bilden om hur olika objekt ska förstå de fyra elementen och att hur: ”[...]Kristina får hon själv symbolisera elden”.⁵¹

⁴⁷ Carlson, Åsa. 2001. Sid 138-140

⁴⁸ Bergström, Börje, Almgren, Hans & Löwgren, Arne. 1987. Sid 153

⁴⁹ Ibid

⁵⁰ Ibid

⁵¹ Bergström, Börje, Almgren, Hans & Löwgren, Arne. 1987. Sid 154

Carlson menar att det lingvistisk eller språket som har betydelse för hur vi människor kan se på genus och kön. Hon beskriver hur materialism ser på kroppen och språk som två olika begrepp men som sammankopplas med varandra. Utifrån texten går det se att författarna till *Alla tiders historia* har valt att sätta stor fokus på drottning Kristina och valt att ge en inblick på de val samt utmaningar som hon stod inför och hur hon hanterade dem.⁵² Bergström och Boréus skriver hur texter kan påverka hur vi ser på kunskap och hur vi får för bild av en händelse eller individ. Detta kan sättas i kontext med hur författarna beskriver kvinnor och drottning Kristina ur den deskriptiva beskrivningen. Det visar sig att författarna vill få fram hur kvinnor hade det ur ett historiskt perspektiv än hur kvinnor hanterade dessa livssituationer.⁵³

Läromedlen *Vägar till nuet* har författarna valt att beskriva drottning Kristina mer deskriptiv och kortfattat i texten

[...] Kristina hade av någon anledning för avsikt att inte gifta sig [...] ville hon att hennes kusin Karl Gustav skulle erkännas inte bara som tronföljare utan också som arvfurste. Problemet var akut eftersom Kristina i hemlighet beslutat att bli katolik och då måste abdikera, avstå från tronen.⁵⁴

Här har författarna valt att inte gå djupare in på drottning Kristina utan går vidare till Karl Gustav istället. Författarna måste ha ansett att drottning Kristina inte hade större relevans i den svenska historieberivningen, vilket reflekteras i deras beskrivning av henne. Bergström och Boréus skriver om hur texter kan påverka hur vi ser på det vetenskapliga texter och det i sin tur påverkar för vilken bild som förmedlas. Utifrån de två olika läromedlen har haft för bild på drottning Kristina, går det se att det finns en skillnad på hur de beskriver henne. Troligtvis beror detta på författarna val och beslut att välja hur mycket fokus drottning Kristina får men precis som Bergström och Boréus beskriver i sin teori, har detta en påverkan på hur vi som läsare får för kunskap och bild av drottning Kristina.⁵⁵

Läromedlet *Vägar till nuet* har dessutom ett separat kapitel om både häxprocessen i Europa och Sverige samt sjukvården. När det gäller häxprocessen beskriver författarna om hur processen gick till i Sverige

[...] långt över 200 människor, också här mest kvinnor, halshöggs och brändes.⁵⁶

⁵² Carlson, Åsa. 2001. Sid 153

⁵³ Bergström, Göran & Boréus. 2012. Sid 301

⁵⁴ Graninger, Göran, Tägil, Sven & Carlsson, Kjell-Åke. 1990. Sid 109. Sid 128

⁵⁵ Bergström, Göran & Boréus. 2012. Sid 307-313

⁵⁶ Graninger, Göran, Tägil, Sven & Carlsson, Kjell-Åke. 1990. Sid 109. Sid 135

Läromedlet *Vägar till nuet* beskrivning om kvinnor i Sverige under häxprocessen kortfattat och istället övergår vidare till att beskriva hur häxprocessen gick till samt vart det pågick i Sverige. Här valde författarna att beskriva kortfattat hur kvinnor var i majoritet i häxprocesserna i Sverige men annars ger de inte någon mer beskrivning, vilket kan tolkas som att det inte var relevant för författarna att diskutera varför kvinnor var i majoritet inom häxjakten i Sverige.⁵⁷ När det gäller sjukvården, är det främst om ett hospital i Jönköping och vad kvinnornas arbete samt situation såg ut som sjuksköterska. I läromedlet står det

[...] vanligen var att det fanns tre legodrängar och lika många pigor [...] Kvinnornas arbete övervakades av en "rededeja", vanligen föreståndarens hustru.⁵⁸

Här beskriver författarna lite om hur det kunde se ut för kvinnor som arbetade i den nya sjukvården och hur arbetsbördan såg ut. Författarna har valt att beskriva utifrån en deskriptiv förklaring om kvinnorna i sjukvården men utöver detta, fanns det inga mer beskrivningar om hur kvinnor hade det i samhället. Troligtvis beror detta på att författarna följer läroplan Lgy 70, som är mer historisk och politisk inriktad och har därmed en påverkan när det gäller hur innehållet i läromedlet *Vägar till nuet* framställer kvinnor. Carlson menar i materialiseringsteorin, hur språken eller texten kan påverka hur vi ser på materia⁵⁹ och vad för framställning som visas fram i innehållet. Båda läromedlen visar på en översiktlig bild om kvinnor under 1600-talet, vilket också påverkar vilken syn drottning Kristina framställs också.⁶⁰

Läromedlet *Alla tiders historia* har en bild på Magnus Gabriel De la Guardie och hans Hustru Maria Eufrosyne, för att visa på hur adeln kunde se ut i Sverige under 1600-talet. Författarna ger en kort beskrivning om hur hon är syster till Karl X Gustav och att det finns en politisk ställning mellan hustrun och make i målningen.⁶¹ Här spelar materialiseringsteorin om kropp och kön (i detta fall är det mer om kropp och kvinnor) samt hur det kan påverka hur folk får för bild. Carlson menar att språket strukturerar vår perception av världen. Detta speglar i den bild som framställs i läromedlet *Alla tiders historia*, då författarna försöker skapa fram en bild om hur den sociala ställningen såg ut för kvinnor som hade högt eller relativt högt status i samhället.

⁵⁷ Ibid

⁵⁸ Graninger, Göran, Tägil, Sven & Carlsson, Kjell-Åke. 1990. Sid 109. Sid 137

⁵⁹ Materialien är begrepp till den kvinnliga kroppen, vilket fokuserar på kvinnans position i samhället och hur de framställs i läromedlet. Detta innebär då hur den kvinnliga kroppen har för rättigheter eller krav, utifrån den dåvarande normen. Det är med andra ord normen som bestämmer hur materialien framställs.

⁶⁰ Carlson, Åsa. 2001. Sid 163

⁶¹ Bergström, Börje, Almgren, Hans & Löwgren, Arne. 1987. Sid 156

Språket är en social aspekt och tillåter oss minnas samt strukturera utifrån det, vilket i sin tur påverkar vilken bild av kvinnor som framställs utifrån det innehåll som finns i läromedlet.⁶²

Mellan perioden 1721-1782-tal har författarna till läromedlet *Alla tiders historia* skrivit lite om Karl XII:s syster Ulrika Elonora. Där beskriver författarna henne:

Men snart erkändes Ulrika Elonora som drottning efter ha gått med på ett viktigt villkor: kungamakten skulle kraftigt inskränkas. Redan efter ett år tröttnade hon på regeringsarbetet och avstod kronan till förmån för sin man, Fredrik I.⁶³

Här får Ulrika Elonora en liten kort beskrivning och hur hon inte orkade med arbetet samt hantera Sverige politisk efter bara ett år. Detta framstår henne som en individ som valde hellre att låta hennes make Fredrik I att hantera det än hon själv. Detta framställer bilden av henne som en individ som antingen inte kunde eller ville inte hantera det ansvar som kom från att vara drottning över Sverige. Författarna ger ingen förklaring till varför hon valde att avstå tronen, förutom att hon tröttnade på det.⁶⁴

En annan kvinnlig individ som författarna till läromedlet *Alla tiders historia* valde att ta upp, är Lovisa Ulrika och författarna valde att beskriva hennes försökte att stärka kungamakten med sin make Adolf Fredrik. Författarna skriver i läromedlet om hur:

”Lovisa Ulrika pantsatte t o m kronjuveler i Preussen för att få loss pengar”.⁶⁵

Här väljer författarna att beskriva Lovisa Ulrika som orsaken till kungafamiljens försök att stärka makten. Bilden som Lovisa Ulrika presenteras är inte mycket mer än att hon försökte hjälpa sin make och sig själv men utöver detta finns det inte mer information om henne. Författarna måste därmed ha ansett att det inte var relevant till den svenska historiebegrivningen att ge en djupare förklaring om henne.⁶⁶

En sak som kan tilläga är att det finns en bild om familjen Jennings och författarna vill visa på hur en adels familj i det svenska samhället under 1700-talet, kunde se ut. Det finns en notis text som kommer med bilden och som beskriver mest om de två männen i bilden, medan kvinnan i bilden beskrivs kortfattad som en svägerska till familjen Jennings.⁶⁷ Bergström och Boréus menar i sin teori om att bilder medveten väljs ut, för att skapa fram ett visuellt en tanke eller

⁶² Carlson, Åsa. 2001. Sid 166

⁶³ Bergström, Börje, Almgren, Hans & Löwgren, Arne. 1987. Sid 186

⁶⁴ Ibid

⁶⁵ Bergström, Börje, Almgren, Hans & Löwgren, Arne. 1987. Sid 188

⁶⁶ Ibid

⁶⁷ Bergström, Börje, Almgren, Hans & Löwgren, Arne. 1987. Sid 189

idé hos den som ser på det. Dessa är också knutna till kontexten och kultur hos både författarna samt läsarens förkunskaper eller intresse. Därmed går det sätta i kontext med hur författarna till läromedlet vill förmedla för bild av kvinnor. I detta fall används kvinnan mest som en bakgrundsfigur till den manliga bilden.⁶⁸

I läromedlet *Vägar till nuet* finns det inga texter om kvinnor eller kvinnliga individer som Ulrika Elonora eller Lovisa Ulrika. Istället finns det en målning som handlar om mössornas importförbud av kaffe och choklad. Bilden beskriver kvinnorna:

[...] ser vi hur polisen omkring 1800 (observera tiden) slår mot en grupp damer som bryter mot lagen.⁶⁹

Utöver detta får läsare ingen beskrivning av hur det såg ut eller hur kvinnor hade det under 1700-talet. Frågan blir då varför författarna har valt att inte ta upp kvinnor under 1700-talet och troligtvis är en av anledningarna till detta Lgy 70 kunskapskonstruktion. I det står det hur innehållet ska fokusera på historiska och politiska aspekter, vilket i sin tur kan ha påverkat hur författarna till läromedlet *Alla tiders historia* men också *Vägar till nuet* har planerat ut hur det ser ut innehållsmässigt och därmed påverkar författarnas val att antingen inkludera eller inte inkludera kvinnor i vissa sektioner.⁷⁰

Perioden 1994-2009

När det gäller perioden 1500-1721 har läromedlen *I historiens spegel* börjat med att visa en målning på Erik XIV och hans fru Karin Månsdotter. Där beskriver författarna målningen med:

[...] Sekreteraren Jöran Persson söker förmå Erik att underteckna dödsdomen mot Sturarna, medan Karin Månsdotter vill avråda [...] Jöran Persson uppfattades både av samtiden och i eftervärldens historieskrivning och inte minst historiemåleri som Eriks onda genius.⁷¹

Här skriver författarna en kortfattad beskrivning på Karin Månsdotter och utifrån denna beskrivning till bilden, får läsare en bild om hur Karin Månsdotter står i kontrast mot Eriks sekreterare. Författarna valde nog att framställa Karin Månsdotter som en motpol till Jöran Persson. Detta kan sätta i kontext hur bilder kan påverka hur en budskap förmedlas. I detta fall

⁶⁸ Bergström, Göran & Boréus. 2012. Sid 312

⁶⁹ Graninger, Göran, Tägil, Sven & Carlsson, Kjell-Åke. 1990. Sid 109. Sid 123

⁷⁰ Historia, Lärarens, 2014, 2014-2018. http://www.lararnashistoria.se/share/proxy/alfresco-noauth/tam/content/workspace/SpacesStore/95617e68-7779-4bd7-b502-9cb96d03f885/download/wMarklund_0010.pdf [hämtad den 21 maj 2019]

⁷¹ Andersson, Lars M. & Oredsson, Sverker. 1995. Sid 124

verkar det som författarna ville visa på hur Erik XIV var påverkad av yttre individer och hur viktig individ Karin Månsdotter var för honom. Författarna har också valt att skriva hur

[...] Erik tillsammans med sin nyblivna hustru Karin Månsdotter, flyttats mellan fängsliga förvar i olika slott [...] ⁷²

Trots detta har författarna inte valt att beskriva mer om Karin Månsdotter och hennes relation till Erik XIV. Troligen ansåg författarna att det inte var relevant i historieskrivning och var mer fokuserat på att berätta runt Erik XIV. Utifrån Carlsons materialiseringsteori kan det sätta i kontext på hur bilder kan användas för att framställa en upplevelse eller förståelse om en händelse. Sätter man detta i kontexten till målningen samt citaten om Karin Månsdotter, går det se att författarna vill fokusera på Erik XIV och använder därmed Karin Månsdotter som ett stöd till beskrivningen av Erik än om hur hon var som person. ⁷³

Läromedlet *I historiens spegel* nämner också Johan III fru Katarina Jagiellonica och författarna beskriver henne med:

[...] Vidare var Katarina en varmt troende katolik och hade jesuitiska biktfäder. Johan själv var intresserad av teologiska frågor [...] ⁷⁴

Författarna använder henne som ett stöd till beskrivning av Johan III mål att sammankoppla katolicismen och protestantismen i Sverige. Katarina beskrivs mer som ett medel och stöd till Johan III regeringstid än hur hon var som person. Det enda beskrivning som finns om henne är att hon var ”varmt troende katolik”, vilket liknar med hur Karin Månsdotter beskrivs. ⁷⁵

Dessutom finns det en målning om Kristina Svantesdotter Sture och i den kommer det en liten text som beskriver hur hennes situation var i Sverige. Där skriver författarna:

Kristina Svantesdotter (1559-1619) här i sitt vita änkedok, var en hårt drabbad kvinna i en grym tid. Vid Sture-morden hade Erik XIV dödat hennes far, Svante Sture och hennes bröder Nis och Erik. I Linköping halshöggs år 1600 hennes make Gustav Banér och hennes svågrar Ture Bielke och Sten Banér [...] ⁷⁶

Här visar författare på en bild av Kristina Svantesdotter och hur hennes situation såg ut under 1500-1600-talet. Troligen ville författarna visa på hur det såg ut för den kvinnliga sidan hos Sture familjen. Mest är det fokus på en deskriptiv bild om hur hon var en ”hårt drabbad kvinna”,

⁷² Andersson, Lars M. & Oredsson, Sverker. 1995. Sid 124

⁷³ Carlson, Åsa. 2001. Sid 144-145

⁷⁴ Andersson, Lars M. & Oredsson, Sverker. 1995. Sid 125

⁷⁵ Andersson, Lars M. & Oredsson, Sverker. 1995. Sid 126

⁷⁶ Ibid

vilket kan tolkas som ett värderande ord och hur flera av hennes manliga släktingar blev avrättade eller dödade. Det beskriver inte hur hon var som individ eller hur hon hanterade detta, utan det sätts mer betoning på själva händelserna på de manliga individerna än på kvinnan.⁷⁷ Utöver detta uppstår det ingen mer information om kvinnor i Sverige mellan 1500-1600-talet i läromedlet *I historiens spegel*.

Läromedlet *I historiens spegel* tar kortfattad upp om Drottning Kristina men har en adjektiv beskrivning om henne. I texten står det:

[...] Hon var intellektuellt mycket begåvad och starkt kulturellt intresserad. Den unga kvinnan kunde i förbluffande grad hävda sig mot sina erfarna rådgivare. Hon mer än kanslern, Axel Oxenstierna, såg till att det är så småningom, 1648, blev en fred, som avslutade det trettioåriga kriget [...] År 1654 tog Kristina det steg hon länge förberett. Hon avsåg sig kronan och lämnade landet, sedan hon också försäkrat sig om ett synnerligen rikligt underhåll [...]⁷⁸

Här går det se att författarna använder värdekraftiga ord för att framställa en bild om vem Drottning Kristina var. Dessutom går det se att författarna beskriver henne som en kraftfull individ som kunde mäta sig med andra och manliga individer som Axel Oxenstierna. De hävdar också att hon var en (om inte den största) individerna som låg bakom freden 1648. Här spelar ordvalen en stor roll, eftersom författarna skapar fram en bild om Drottning Kristina och hur mycket makt hon hade, trots att hon var en kvinna. Författarna målar fram en bild om en kvinna som var självsäker och målmedveten i sin roll som drottning.⁷⁹ Varför författarna valde att framställde henne på detta sätt kan bero på Lpf 94, som förespråkade på kvinnor och män i historieundervisningen. Detta skulle förklara varför Drottning Kristina fick en beskrivning från författarna som var adjektivt konstruerad.⁸⁰

I läromedlet *Epos* tar författarna upp kvinnor när det gäller om hur det svenska skattesystemet fungerar i Sverige och där står det:

[...] En bonde och hans hustru betalade det året i olika extraskatter 12 mark, motsvarande 15-20 dagsverken för en arbetare [...] Därför ville han istället ta ut en skatt i förhållande till hur många drängar och pigor det fanns på gården: fyra mark per dräng och två för piga.⁸¹

⁷⁷ Ibid

⁷⁸ Andersson, Lars M. & Oredsson, Sverker. 1995. Sid 146

⁷⁹ Andersson, Lars M. & Oredsson, Sverker. 1995. Sid 146

⁸⁰ Göteborgs universitet, 2011, 2011-2018.

https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/30768/1/gupea_2077_30768_1.pdf [hämtad den 21 maj 2019]

⁸¹ Sandberg, Robert (red.), Karlsson, Per-Arne, Molin, Karl & Orhlander, Ann-Sofie. 2009. Sid 192

Här förmedlar författarna på en skillnad mellan synen på kvinnor och män, främst på hur mycket värde som ansåg ligga hos en dräng eller piga. Författarna beskriver hur kvinnor framställdes förr, i alla fall ur ett ekonomiskt perspektiv under den svenska stormaktstiden. Författarna ville troligen visa fram hur det nya skattesystemen fungerade i Sverige och valde då att inkludera kvinnor i ekvationen, för att kunna visa på skillnaderna som fanns mellan män och kvinnor. Carlson menar i teorin materialisering om hur normer och föreställningar om kroppen påverkar hur vi ser på sexualitet och därmed könen. Detta kan vi se att författarna använder en mer språklig konstruktion på hur skillnaden var mellan kvinnor och män, vilket kan ha tagit upp för att visa på kön mentaliteten som fanns på den tiden.⁸²

Författarna till läromedlet *Epos* har valt att lägga fokus på drottning Kristina och ägnar en hel rubrik åt henne. Här går författarna detaljerad om Drottning Kristinas situation och hennes regeringstid såg ut. I texten om Drottning Kristina står det:

[...] Kristina var begåvad och välutbildad och kunde hävda sig anmärkningsvärt väl mot rikskanslern och andra självmedvetna herrar i riksrådet. Någon krigarkung som fadern eller kusinen Karl X Gustav kunde hon inte förstås bli. Däremot såg hon till att höja den kulturella nivån på hovet i Stockholm, vilket ingen av 1600-talets krigarkungar brytt sig om.⁸³

Här beskriver författarna Drottning Kristina ur ett adjektiv och beskrivande sätt. Detta går att se ur de begrepp som de använder för att beskriva henne men visar också på hur hennes situation som kvinna hade för konsekvens. Detta visar sig speciellt när författarna jämför henne med hennes far, Karl X Gustav och herrarna i riksrådet. Carlson menar att språket strukturerar vår perception av världen och ger oss möjligheten att minnas samt bevara strukturen. Detta kommer i fokus när det gäller ord användningen som används mellan könen. När det gäller författarnas beskrivning av Drottning Kristina går det se att författarna använder orden för att visa på en bild på hur hon som kvinna, är i kontrast till den manliga sfären och hur hon går tillväga för att hävda sig som svensk drottning.⁸⁴

Författarna fortsätter med att beskriva Drottning Kristina och hennes abdikering med citaten:

[...] Efter 10 år som regent avsade sig Kristina tronen, hon abdikerade [...] Ett skäl var att hon inte ville gifta sig och föda barn, vilket ansågs vara en drottningens plikt. Hon verkar också ha tyckt at det

⁸² Carlson, Åsa. 2001. Sid 150-151

⁸³ Sandberg, Robert (red.), Karlsson, Per-Arne, Molin, Karl & Orhlander, Ann-Sofie. 2009. Sid 195

⁸⁴ Carlson, Åsa. 2001. Sid 165-167

kulturella klimaten i Sverige var alldeles för torftigt. Hon ville ner till mer utvecklade delar av Europa som Italien och Frankrike [...]»⁸⁵

Här beskriver författarna om de skäl som kan ha existerat för Drottning Kristina abdikering. En intressant aspekt i detta citat är när författarna beskriver hur Drottning Kristina inte ville gifta sig eller föda barn. Här poängterar de hur det är en kvinnlig uppgift att föda barn eller försäkra en arvtagare. Bergström och Boréus skriver hur språkanvändningen och ordvalen kan ha en påverkan på hur vi uppfattar information. Dessutom nämner de hur synen på kvinnlig sexualitet kan förändras beroende på hur grammatiken och språket används. I detta sammanhang går det se hur författarna till läromedlen *Epos* använder språken för att visa på hur Drottning Kristina gick emot den dåvarande normen i Sverige.⁸⁶

Dessutom nämner Carlson om hur språken har ideella inslag och detta påverkar det materia eller syn på kvinnlig kropp samt hur språken formar materia om vad som anses vara normen eller inte. Språken är aldrig kontextlös utan det meddelar oss som läsare om både författaren och textens avsikt om vad innehållet handlar om. I detta fall går det se att författarna till läromedlet *Epos* ville förmedla om hur Drottning Kristina gick emot det som ansågs vara normen för kvinnor i Sverige under 1600-talet.⁸⁷ Troligen har den nya läroplanen (Lpf 94) spelat roll i konstruktionen av innehållet och kan ha påverkat författarnas beslut att konstruera innehållet som det ser ut men detta är en spekulation.

Slutligen visar läromedlet *Epos* en bild på Drottning Kristina och har en bildtext som kommer med den. I den står det kortfattat om Drottning Kristina:

Drottning Kristina tillträdde tronen 1644, när hon nyss fyllt 18. Hennes barndom hade varit orolig: fadern, Gustav II Adolf, hade stupat i när Kristina var fem år. Fyra år senare hade riksrådet skilts henne från modern. Kristinas fortsatta liv blev inte heller stabilt [...]»⁸⁸

Här beskriver författarna återigen kortfattat om Drottning Kristina men ger en inblick på hur hennes livssituation såg ut, speciellt när hon var ung. Dessutom ger författarna en inblick på hur hon som ung flicka, inte hade någon rätt att bestämma över sig själv utan hennes liv var dominerad av andra manliga karaktärer tills hennes vuxna liv. Här går det se att författarna valde att använda en mer deskriptiv beskrivning om henne men samtidigt ville ge en inblick på den uppväxt hon hade, även om det var kortfattat.⁸⁹ Här spelar texten en stor roll på hur de

⁸⁵ Sandberg, Robert (red.), Karlsson, Per-Arne, Molin, Karl & Orhlander, Ann-Sofie. 2009. Sid 195

⁸⁶ Bergström, Göran & Boréus. 2012. Sid 299-300

⁸⁷ Carlson, Åsa. 2001. Sid 162-163

⁸⁸ Sandberg, Robert (red.), Karlsson, Per-Arne, Molin, Karl & Orhlander, Ann-Sofie. 2009. Sid 196

⁸⁹ Sandberg, Robert (red.), Karlsson, Per-Arne, Molin, Karl & Orhlander, Ann-Sofie. 2009. Sid 196

förmedlar denna information och de använder sig av begrepp som ”orolig” eller ”instabil”. Det språk och text som används, dikterar vad för världsbild som konstrueras ur det innehåll som existerar i ett läromedel. Detta påverkar läsarens synsätt om ett tema eller i detta fall en individ som var en kvinnlig regent i en mansdominerad värld.⁹⁰

Senare går läromedlet *Epos* vidare med den svenska stormaktstiden och här finns det en rubrik som går vid namn ”Kvinnans frigörelse” och en bild med en text som står ”Änkorna tar över”. I rubriken Kvinnans frigörelse går författarna igenom hur den svenska krigsmakten dödade en tredjedel av svenska män och i texten står det:

[...] Det blev i första hand kvinnorna som fick ta över ansvaret för att produktionen hölls igång i riket. På såväl adelsgoods som i bondgårdar fick kvinnorna styra över ekonomi och folk. I Andersvattnet klarade de hemmavarande hustrurna och änkor att sköta sina gårdar. Tiotusental och åter tiotusental soldatänkor fick ta över efter sina stupade män. De flesta hade givetvis inget tjänstefolk att styra över utan fick själva ställa sig vid plogen.⁹¹

Här visar författarna på en deskriptiv beskrivning om hur det såg ut för de svenska kvinnorna under stormaktstiden och hur de fick börja ta allt mer ansvar i samhället. Här visar författarna också på en mer översiktlig bild på hur kvinnorna anpassade sig efter den svenska stormaktstiden. En intressant aspekt är att det är bara här som författarna går igenom kvinnor generellt än över individuella kvinnors upplevelser, när det gäller 1500-1600-tal Sverige.⁹²

På nästa sida finns det en bild på Maria Sofia De la Gardie och innehåller en text som går kortfattad igenom om hennes liv som änka men också Sofia Drake. I sidtexten som följer med bilden står det:

Maria Sofia De la Gardie blev bortgift som 16-åring 1643. Maken, Gustav Gabrielsson Oxenstierna dog efter 5 år och Maria Sofia fick ensam ta över en rad egendomar. Hon kom att ägna sig åt kreatursavel, import av fruktträd, pappersbruk, järnbruk, stenkolsbrytning och andra ”manliga” näringar. Sofia Drake var gift med Överstelöjtnant Jon Stålhammar. När han drog ut i fält år 1700 fick hon ta över förvaltningen av deras egendomar [...] År 1708 stupade emellertid både hennes man och son i Ryssland, och hon blev ensam kvar att styra över gården.⁹³

Här som i den tidigare texten om kvinnans frigörelse, visar författarna på hur två individuella kvinnor hanterade att bli änkor under stormaktstiden men också hur de kom att ta över manliga arbeten. När det gäller Maria Sofia är det betydligt mer detaljerad om vad som sker än med Sofia

⁹⁰ Bergström, Göran & Boréus. 2012. Sid 298-300

⁹¹ Sandberg, Robert (red.), Karlsson, Per-Arne, Molin, Karl & Orhlander, Ann-Sofie. 2009. Sid 198-199

⁹² Ibid

⁹³ Sandberg, Robert (red.), Karlsson, Per-Arne, Molin, Karl & Orhlander, Ann-Sofie. 2009. Sid 199

Drake. Troligen kan det bero på att Maria Sofia tillhörde en adelsfamilj som hade större status inom adeln än vad Sofia Drake hade. En intressant aspekt är att författarna betonar på orden manliga i texten, för att påvisa hur ovanlig det var att en kvinna ägnade åt dessa professioner.⁹⁴

Carlson menar det västerländska samhället associerar kvinnor med det materiella medan män var det mentala eller förnuftet. Detta skapar en könshierarki som skiljer kvinnor och män åt, båda p.g.a. deras fysiska kroppar, sexualitet men också att historia är märkt av könsskillnader. De flesta professioner som författarna nämner som Maria Sofia fick hantera som änkor, ansågs vara manliga då kvinnor ansågs vara underlägsna män och dessa kvinnor inkräktade den manliga sfären.⁹⁵

Författarna har också inkluderat en änkas brev till en amiral och efter hennes brev finns det en text från författarna som förklarar vad som skedde senare:

Sara Persdotter blev änka med fyra små barn den 1 juni 1676. Hennes man dog den dagen ombord på svenska flottans skepp ”Kronan”, som sjönk under ett slag utanför Öland [...] Även en fattig änka kunde nu inlämna ansökan om pension. Sara Persdotter skrev då breven ovan till amiralen. Vilket svar fick hon? Jodå, hon fick pension – 1686, tio år efter mannens död. Den utgick dock bara under 5 år och tog ingen hänsyn till barnen. Alla änkor fick fem daler silver-mynt per månad, vilket knappast räckte till fyra barn.⁹⁶

Här visar författarna hur kvinnor till soldater eller sjömän i den svenska krigsmakten, var helt och hållet beroende på deras män inkomster. Författarna beskriver fram en bild hos de änkor och deras kamp att försörja sig och deras barn. Utifrån citaten om Sara Persdotter använder författaren texten för att framställa hur svårt det var för soldatänkor att få en rimlig inkomst. Därmed målar författarna fram en bild på hur det kunde se ut för soldatänkor. Här spelar ordanvändningen roll när det gäller framställning av en bild. Utifrån vad för ordval och begrepp som används kan det påverka vår förståelse av en händelse och vi människor har större förståelse av sociala fenomen än natur fenomen, eftersom vi förstår bättre med begreppsliga metaforer. Författarna använder ord som och ”knappast”, ”hänsyn” och ”fattig” för att visa på en bild om omständigheterna som dessa kvinnor kunde ha som en soldatänka.⁹⁷

När det gäller 1700-tal Sverige, har både läromedlen inte lika mycket fokus på grupper av kvinnor eller på individuella kvinnor. I läromedlet *I historiens spegel* kommer det inga mer

⁹⁴ ibid

⁹⁵ Carlson, Åsa. 2001. Sid 184-185

⁹⁶ Sandberg, Robert (red.), Karlsson, Per-Arne, Molin, Karl & Orhlander, Ann-Sofie. 2009. Sid 201

⁹⁷ Bergström, Göran & Boréus. 2012. Sid 265-267

texter, bilder eller citat om kvinnor alls⁹⁸, medan *Epos* har bara ett litet citat om hur det under Gustav III styre och om hur kvinnor kom att få en bättre ställning när det gäller utomäktenskapliga barn.⁹⁹ Författarna hade därmed valt att fokusera mer på kvinnor under perioden 1500-1600-tal Sverige än på 1700-talet.

Perioden 2011-2016

Under 2011 hade en ny läroplan konstruerad och införts i Sverige. Därmed kom det nya läromedel att användas i olika svenska skolor eller nya upplagor av tidigare läromedel kom att uppdateras efter den nya läroplanen. Den nya läroplanen satte mer fokus på en genus neutral innehåll i historieundervisningen.¹⁰⁰ Läromedlen *Perspektiv på historien 1b*, *Historia 1b – Historiens landskap – kungar och karnevaler* och *Bilden av historien 1b* utgår från denna läroplan.

Läromedlen *Perspektiv på historien 1b* visar inte på någon information om kvinnor förrän på 1600-talet Sverige och då är det en kort citat om Drottning Kristina. I texten står det:

Efter trettioåriga krigets slut följde några år av fred då Sverige styrde av Gustav Adolfs dotter Kristina.¹⁰¹

Här är det extrem kortfattad om Drottning Kristina och författarna har valt att kringgå helt om henne och fortsätter vidare till Karl X Gustav. Författarna har medvetet valt att inte ta upp denna kvinnliga individ i förmån till det historiska inslaget.¹⁰² Dock kommer drottning Kristina få sin egen sida/ rubrik och bild, där författarna beskriver drottning Kristina mer utförligt. I texten beskriver författarna henne:

Drottning Kristina här till 1600-talets mest gåtfulla personligheter [...] Som tronföljare fick Kristina en gedigen utbildning, vilket var ovanligt för kvinnor vid den tiden. Redan som barn utmärkte hon sig genom sin intelligens, vetgirighet och självständighet. När hon kom upp i tonåren tog hon bestämt avstånd från den traditionella kvinnorollen.¹⁰³

Detta är en bit av den beskrivningen som författarna använder sig av för att skildra drottning Kristina. Beskrivningen är adjektiv och författarna skriver i texten om hur ovanlig hon var, eftersom hon gick emot vad som ansågs vara normen för kvinnor i denna tidsperiod. Bergström

⁹⁸ Alm, Anna & Alm, Martin, *Historia*. 2014. Sid 156-159, 169

⁹⁹ Sandberg, Robert (red.), Karlsson, Per-Arne, Molin, Karl & Orhlander, Ann-Sofie. 2009. Sid 229-232, 245-247

¹⁰⁰ Skolverket. Skolverket 2011, 2011-2018. <https://www.skolverket.se/publikationer?id=2705> [hämtad den 21 maj 2019]

¹⁰¹ Nyström, Hans, Nyström, Lars & Nyström, Örjan. 2011. Sid 129

¹⁰² Ibid

¹⁰³ Nyström, Hans, Nyström, Lars & Nyström, Örjan. 2011. Sid 132

och Boréus menar att textspråket visar på vad författarna anser är relevant kunskap eller inte och det påverkar hur människor får för kunskapsstruktur och världsbild ur det information som finns tillgänglig. Författarna använder ordvalen för att visa på att drottning Kristina gick emot kvinnoidealen genom att engagera sig i manliga aktiviteter.¹⁰⁴

Carlson menar hur könsskillnader kunde spela roll på hur människor ser på de olika könen. Människor associerar vissa aspekter som antingen kvinnliga eller manliga och utifrån dessa aspekter finns det en tanke om vad som anses vara ett idealkön. Carlson menar att utifrån materialiseringsteorin anses varje person antingen vara en man eller kvinna och genom detta kan könet bli subjektivt samt kulturellt betingat. Författarna visar på i textens ordval om hur Drottning Katarina går emot denna subjektivitet, för att hon ägnade sig åt vad som ansågs vara manliga aktiviteter.¹⁰⁵

Det finns också en bild på greven Magnus Gabriel De la Gardie och hans fru Maria Eufrosyne. Där skriver författarna om hur:

[...] Hustrun Maria Eufrosyne avbildas ett trappsteg över sin man eftersom hon var av kunglig släkt.¹⁰⁶

Där beskrivs Maria Eufrosyne främst om att hon står högre i den sociala rankningen än hennes make. Författarna har valt att inte gå in på hur hon var som kvinna utan fokuserade mer på vem hon var och speciellt hur hon stod i förhållande till hennes man. Det finns en intressant aspekt där författarna syftar på att hon står över hennes make i den sociala rankningen, genom att stå över honom i trappstegen. Carlson menar att kultur spelar en stor roll när det gäller makthierarkin i samhället och citaten visar på hur detta kan spela roll i beskrivningen på Maria Eufrosynes sociala rank.¹⁰⁷

Läromedlen *historiens landskap – kungar och karnevaler* har författarna lagt till en text om den häxjakt som pågick i Europa och författarna skriver om händelsen i Sverige:

[...] De flesta anklagade var kvinnor och handböckerna för häxjakt, bl. a. den 1487 utgivna häxhammaren, var ofta starkt kvinnofientliga [...] I Sverige ägde de flesta häxprocesserna rum under den häxhysteri 1668-76 ("det stora oväsendet") [...] ¹⁰⁸

¹⁰⁴ Bergström, Göran & Boréus. 2012. Sid 298-300

¹⁰⁵ Carlson, Åsa. 2001. Sid 145-146

¹⁰⁶ Nyström, Hans, Nyström, Lars & Nyström, Örjan. 2011. Sid

¹⁰⁷ Carlson, Åsa. 2001. Sid 184-185

¹⁰⁸ Alm, Anna & Alm, Martin, *Historia*. 2014. Sid 131

Författarna har valt att beskriva kortfattat om häxjakten i Sverige men visar inte på ett större inslag om det, utan istället beskrivs det kortfattat. Bergström och Boréus menar hur texter och ord kan påverka hur människor ser på händelser. Detta gäller speciellt när författarna till en text vill framföra en synpunkt eller perspektiv till läsaren.¹⁰⁹ Läromedlet *Historiens landskap – karnevaler och kungar* går vidare på hur Sverige och författarna beskriver Eric XIV giftermål. Där beskriver hans giftermål med citaten:

Han gifte sig med den ofrälste Katarina Månsdotter vilket retade upp adeln.¹¹⁰

De beskriver Katarina Månsdotter kortfattat och använder henne mest som en anledning till varför Eric XIV hade problem med adeln, än vem hon var. Det enda information som beskrivs om henne är att hon var en ofrälste.¹¹¹ Författarna till läromedlet *historiens landskap – karnevaler och kungar* går också igenom om kvinnor i det gamla ståndssamhället. Där skriver författarna om:

[...] Kvinnor ingick endast indirekt i ståndssamhället: de stod under som faders, broders eller makes förmyndarskap. Bara änkor kunde bedriva egen verksamhet och föra sin egen talan.¹¹²

Här beskriver författarna deskriptivt om hur det kunde se ut för kvinnor i Sverige under 1500-1700-talet. Här visar författarna på hur kvinnor inte kunde vara självständiga utan var tvungna vara under ett manligt förmyndarskap och det var bara genom att bli en änka som de kunde klassificera sig som självständiga. Carlson menar att maktstrukturen i samhället är baserad på en könshierarki och detta visar sig i detta citat, då författarna syftar på att kvinnor inte kan ta hand om sig själva utan måste ha en manlig individ som ansvarar för dem. Författarna skriver också att det är bara genom att bli en änka som de fick mera rättigheter över sig själva.¹¹³

Författarna till läromedlet *historiens landskap – Karnevaler och kungar* har inkluderat en bild om Magnus Gabriel De la Gardie och hans fru Maria Euphrosyne men de skriver inte mycket om henne utan nämner bara om att hon är syster till Karl X Gustav. Fokusen ligger istället på hennes man och vem han var.¹¹⁴ Författarna går också kortfattat genom vem drottning Kristina var och vad för påverkan hon hade i Sverige under 1600-talet. Författarna skriver om henne med:

¹⁰⁹ Bergström, Göran & Boréus. 2012. Sid 285

¹¹⁰ Alm, Anna & Alm, Martin, *Historia*. 2014. Sid 157

¹¹¹ Ibid

¹¹² Alm, Anna & Alm, Martin, *Historia*. 2014. Sid 162

¹¹³ Carlson, Åsa. 2001. Sid 184-185

¹¹⁴ Alm, Anna & Alm, Martin, *Historia*. 2014. Sid 163

[...] Gustav II Adolfs enda barn Kristina var bara sex år då hon blev drottning vid faderns död 1632
[...] Kristina förväntades gifta sig för att säkra arvsföljden [...] 1654 abdikera hon, lämnade
Sverige och konverterade till katolicismen, vilket väckte stor uppmärksamhet [...]¹¹⁵

Dessutom kommer det en bild på nästa sida som visar på drottning Kristina och författarna beskriver hur hon”[...] hade kulturella och vetenskapliga intressen.”¹¹⁶ I både beskrivningarna använder författarna en deskriptiv beskrivning om henne och ger en liten inblick om hennes intressen. Författarna skriver vad som förväntades från henne p.g.a. att hon var en kvinna och att hon förväntades då att gifta sig för att säkra arvsföljden. Ordanvändningen från författarna påverkar vad för bild som framställs om drottning Kristina. Dessutom har den deskriptiva beskrivningen fungerat som ett exempel på hur kvinnors värde och uppgift i samhället såg ut, speciellt när det gällde att försäkra arvsföljden inom kungafamiljen.¹¹⁷

Läromedlet *Historiens bild* har de en bild på Gustav Vasas andra drottning, Margareta Eriksdotter. Författarna skriver hur hon hade stor makt dock skriver de inte på vilken sätt hon utövade sin maktstatus eller hur det stod i relation till hennes man. Därför framställs Margareta Eriksdotter främst deskriptiv och även då är det ytligt beskriven. Författarna har skrivit i förorden om att de vill belysa på ett mer genuscentrerat perspektiv i historien men ändå har författarna valt att inte beskriva mer om Margareta Eriksdotter än att hon var gift med Gustav Vasa och hade stor makt.¹¹⁸

Författarna till läromedlet *perspektiv på historien* tar upp Sverige under 1700-talet med rubriken ”Frihetstiden”.¹¹⁹ Där nämner författarna om Ulrika Eleonora men bara i efterhand och kortfattat. Författarna beskriver hur Ulrika Eleonora överlämnade sin maktposition till sin make Fredrik I. Därmed går det inte få fram en bild på hur hon var som person, bara om vem hon var vilket författarna skriver om att hon var syster till Karl XII. Därefter kommer det inga fler texter eller bilder på kvinnor i Sverige i detta läromedel.¹²⁰

Författarna till läromedlet *historiens landskap – karnevaler och kungar* beskriver kortfattat Lovisa Ulrika, om att hon var syster till Fredrik den store av Preussen och att hon ville stärka kungamakten. Dock hänvisar författarna inte på vilka/en sätt hon gjorde detta på eller vad som var orsakerna till hennes beslut att stärka kungamakten. Dessutom nämner författarna inte vad

¹¹⁵ Alm, Anna & Alm, Martin, *Historia*. 2014. Sid 163

¹¹⁶ Alm, Anna & Alm, Martin, *Historia*. 2014. Sid 164

¹¹⁷ Bergström, Göran & Boréus. 2012. Sid 299

¹¹⁸ Harrison, Dick & Harrison Lindbergh, Katarina. Sid 153

¹¹⁹ Nyström, Hans, Nyström, Lars & Nyström, Örjan. 2011. Sid 171

¹²⁰ Ibid

för konsekvenser som denna handling bidrog och vad som hände med henne senare utan antyder att detta var en händelse som hade skett under 1700-tal Sverige. Författarna skriver i läromedlet *Historiens landskap – karnevaler och kungar* om hur olika adelskvinnor var tvungna att gifta sig med ofrälsta män, p.g.a. hur stora förlusterna var hos de manliga adelsmännen. Författarna visar en bild på hur situationen såg ut för adelskvinnorna och de beskriver hur antalet adelsfamiljer minskade p.g.a. detta. Dessutom skriver författarna att kvinnliga adelsfröknar inte kunde bilda eller tillhöra adeln om de inte ingick i äktenskap med en manlig individ av samma börd. Därmed skapade författarna fram en bild om hur kvinnor inom adeln, inte hade samma rättigheter som männen.¹²¹

Författarna framställer en bild om hur den sociala rankningen kunde ha för påverkan i kvinnors sociala rankning och hierarki. Carlsons materialiseringsteori går igenom hur kroppen, specifik kvinnans kropp, kunde att påverka hur folk såg på kön och genus. Den maktstrukturen som fanns under 1700-talet, kom att påverka det svenska samhällets struktur och speciellt hur kvinnor kom att porträtterats p.g.a. denna struktur. Här sätter författarna en betoning på hur adelskvinnor kom att drabbas av det stora nordiska kriget och hur de kom att anpassa sig utifrån vissa sociala omständigheter.¹²²

Författarna till läromedlen *bilden av historien* skriver om vissa individer som hade skrivit om kvinnor i Sverige. En av dessa individer som författarna nämner är Hedvig Charlotta Nordenflycht och som skrev en bok vid namn *Fruentimrets försvar* som svar till Voltaires bok *Emlie*. Författarna skriver i läromedlet:

[...] Hon menade att flickor inte bör hållas tillbaka och att de inte är dummare än pojkar bara för att de har mindre muskler.¹²³

Författarna till läromedlet visar på hur Hedvig Charlotta Nordenflycht kunde kunde börja framföra åsikter som handlade om kvinnor under 1700-talet.¹²⁴ Författarna skriver också om Eva Ekeblad och hennes insats med att införa potatisen i det svenska samhället. I läromedlet skriver författarna om hennes insats med:

¹²¹ Alm, Anna & Alm, Martin. 2014. Sid 168

¹²² Carlson, Åsa. 2001. Sid 184-185

¹²³ Harrison, Dick & Harrison Lindbergh, Katarina. Sid 216

¹²⁴ Ibid

[...] Hon såg på nyttan med den lättodlade produkten [...] Grevinnan lät göra stärkelse, puder och brännvin av det [...] Även Eva Ekeblad valdes in i Vetenskapsakademien, som hoppades att hon skulle inspirera andra kvinnor.¹²⁵

Här visar författarna upp på hur en kvinna som Eva Ekeblad, kunde påverka det svenska samhället under 1700-talet. Författarna skriver dessutom om att hon blev invald i det svenska Vetenskapsakademien, i hopp om att inspirera andra kvinnor. Därmed markerar författarna i läromedlet upp en bild om hur kvinnor börjar få plats i den akademiska världen, vilket de inte hade haft tidigare och att de börjat påverka det svenska samhället.¹²⁶

Slutligen tar författarna upp en kvinna vid namn Ann Maria Lenngren. Hon var författare under 1700-talet och författarna beskriver henne med:

[...] En av tidens mest hyllade var Anna Maria Lenngren. Hon skrev bland annat satir och drogs sig inte för att driva med bördsstolthet, förlegade ideal och makthunger. Dikten *Pojkarne* (1797) kan läsas som en nostalgisk tillbakablick på ungdomen, men här finns också rader som syftar på de revolutionära idealen och hur de glömts bort.¹²⁷

Här visar författarna på att kvinnor började göra en insats i samhället med Hedvig Charlotta Nordenflycht, Eva Ekeblad och Anna Maria Lenngren. En intressant punkt är hur författarna skriver om hur kvinnosynen började förändra i Sverige samt hur metoden beskriver dessa kvinnor. De använder sig av ord som ”inspirera” eller ”hyllade”. Författarna använder sig av adjektiva beskrivelser av dessa kvinnor, vilket visar sig i texten. Den maktstruktur som fanns under 1700-talet, höll på bli utmanad av dessa upplysta kvinnor och författarna använder texten för belysa på hur det fanns kvinnor som gick emot den dåvarande maktstrukturen. Bilden som framställs av dessa kvinnor, (utifrån de ordval som används i texten av författarna) är att kvinnor började nu ta större plats i det svenska samhället men bara inom adeln.¹²⁸

¹²⁵ Harrison, Dick & Harrison Lindbergh, Katarina. Sid 224

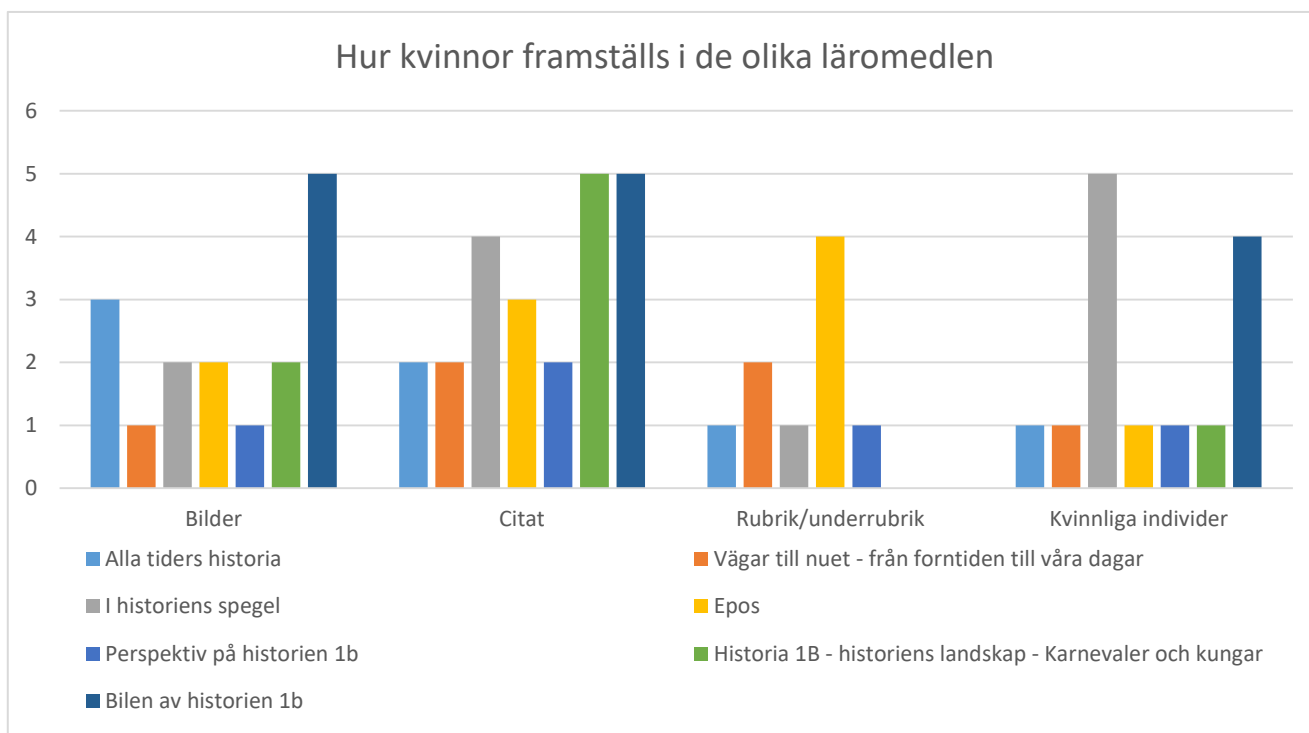
¹²⁶ Ibid

¹²⁷ Harrison, Dick & Harrison Lindbergh, Katarina. Sid 246

¹²⁸ Carlson, Åsa. 2001. Sid 184-185

Resultat

Jämförelse

Ur statistiken som visas, går det se konkret på hur de olika läromedlen skiljer sig åt när det gäller framställningen av bilden hos kvinnor. Både läromedlen *Alla tiders historia* och *Vägar till nuet – från forntiden till våra dagar* har låga siffror när det gäller beskrivningen av kvinnor och dess användning av bilder, citat, rubrik/underrubrik och framställning av kvinnliga individer. Däremot använder läromedlet *Alla tiders historia* betydligt mer bilder än vad läromedlet *Vägar till nuet – från forntiden till våra dagar* gör. Båda dessa läromedel har en deskriptiv beskrivning när det framställning av kvinnor ur det svenska samhället. Det är mer av en statisk beskrivning, där kvinnorna beskrivs i förhållande till män och hur de påverkar dem, istället för att beskriva hur kvinnor hade det i det svenska samhället. Drottning Kristina är en av de få kvinnliga individer som beskrivs i dessa läromedel och även då är det utifrån en deskriptiv och kortfattat beskrivning om henne, i förmån till andra manliga individer under 1600-talet.

Författarna till de båda läromedlen beskriver hur de arbetar utifrån ett politisk och historisk perspektiv i deras innehåll och detta visar sig i beskrivningen på hur kvinnorna framställs. Detta kan användas som en förklaring till varför dessa två läromedlen *Alla tiders historia* och *Vägar till nuet – från forntiden till våra dagar* har haft en deskriptiv bild av kvinnor i Sverige mellan

perioden 1500-1782-tal. Dessutom kan läroplan Lgy 70 också användas som en orsak till varför bilden av kvinnor framställs som de gör i de två läromedlen. Samtidigt måste det också tilläggas att det kan bero på individuella orsaker som bakgrund eller preferenser etcetera men detta ska dock ta i akt, då det är bara spekulationer och inte nödvändigtvis konkreta svar.

När det gäller läromedlen *I historiens spegel* och *Epos* börjar det ske en förändring på hur kvinnor får för framställning i innehållet. Det första som träder fram är att kvinnor börjar nämnas fler gånger som olika citat i innehållet och få rubriker som handlar om kvinnor. Dock skiljer detta sig mellan läromedlet *Epos* och *I historiens spegel*, då utifrån statistiken har *Epos* mer rubriker om kvinnor medan *I historiens spegel* har haft fler citat om kvinnor samt tar upp om flera olika kvinnliga individer. En viktig aspekt att ta upp är att i läromedlet *Epos*, börjar mer adjektiva beskrivningar om kvinnor träda fram. Detta är speciellt med drottning Kristina som får en utförlig adjektiv beskrivning om henne, vilket *I historiens spegel* inte har i lika stor utmärkelse men som har en väsentlig grundlig beskrivning av henne jämfört med tidigare läromedlen.

Författarna till läromedlen *I historiens spegel* använder sig både av en deskriptiv och adjektiv beskrivning medan *Epos* använder sig mer av en adjektiv beskrivning i dess förmedling av kvinnor, även om en del fortfarande har deskriptiva aspekter. Troligen kan det bero på läroplan Lpf 94. Detta blir mer påträffande speciellt i läroboken *Epos*, där drottning Kristina får en grundlig beskrivning om henne från författarna. Dessutom kan denna skillnad bero på att författarna till läromedlet *I historiens spegel* syftar på i sitt förord om att fokusera på historiska händelser än om individer, medan *Epos* har en annan tillgångsväg och fokuserar mer på individer men också på kvinnor. Därmed går det se att under perioden mellan 1994-2011, börjar kvinnor att träda mer in i innehållet i läromedlen men att kvalitén på det skiljer sig.

Läromedlen *Perspektiv på historien 1b* och *Historia 1B – Historiens Landskap – kungar och karnevaler* har till skillnad från läromedlet *Bilden av historien 1B*, minskat i deras innehåll om kvinnor och främst bilden av dem. Dock har läromedlen fortfarande kvar den adjektiva beskrivningen när det gäller kvinnor och trots att de har minskat de antal kvinnor som beskrivs, är det mer utifrån kvinnornas situation i det svenska samhället än om hur det stod i relation till män. Läromedlet *Bilden av historien 1B* har fler instanser där bilder om kvinnor dyker upp men innehållet om kvinnor i dessa bilder skiljer sig åt markant. Vissa har en kort men deskriptiv beskrivning medan andra har en mer utförlig beskrivning, som är både deskriptiv och adjektivt.

Läromedlen som utgår från 2011 och framåt har en mer genuscentrerat innehåll. Detta visar sig i innehållet på de läromedlet som utgår från 2011 och framåt, då de använder sig av betydligare mer adjektiva beskrivningar om kvinnor än de tidigare läromedlen. Dock börjar innehållet att förändra och i vissa fall minska. Detta gäller speciellt med drottning Kristina och läromedlen börjar sätta mindre fokus på henne, för att sedan inte ta upp henne alls i det senaste läromedlen. De övriga två läromedlen har någon form beskrivning om henne men inte i lika stor utsträckning som *Epos* hade.

När det gäller framställningen av enskilda kvinnor i de olika läromedlen, finns det en skillnad på hur de olika läromedlen har valt att representera dem. Läromedlen som är mellan 1987 till 1993 har få gånger som kvinnor representeras i deras innehåll. Dessutom används en deskriptiv beskrivning som är kortfattad när det gäller förmedlingen av information om dem. Oftast beskrivs enskilda kvinnor med ett stycke som sammanfattas konkret i relation till manliga individer eller hur de har påverkat manliga individer. När det gäller läromedlen från 1994 till 2009 sker det en förändring på hur författarna till läromedlen har valt att presentera kvinnor. Läromedlet som är utgiven 1994 framställer enskilda kvinnor ur en större kvantitet än vad läromedlet från 2009 gör. En sak som kan tilläggas är att beskrivningen som finns i innehållet i läromedlet från 1994 och 2009, använder sig av värdeladdade ord och begrepp.

Därmed kom beskrivningen om enskilda kvinnor att bli mer adjektiva och användningen av värdeladdade ord kom att öka mellan perioden 1994-2009. Denna beskrivning kom att användas i senare läromedlen men dock har läromedlen från 2011 och 2014 minskat i deras framställning av enskilda kvinnor och återigen har få insatser om enskilda kvinnor i innehållet. Läromedlet från 2016 fokuserar på att visa upp mer enskilda kvinnor och beskriva dem kortfattat som läromedlet från 1994 gjorde. Dock kom beskrivningen att bli mer neutral och värdeladdade ord kom att bytas ord mot neutrala ord i framställningen av kvinnor från 2011-2016. Läromedlen från 2011 och framåt skiljer sig åt i deras beskrivning jämfört med 1994 och 2009 hade valt att framställa enskilda kvinnor.

Den största skillnaden som fanns mellan alla läromedel i denna studie, är hur de valde att framställa drottning Kristina. Majoriteten av läromedlen framställde henne oftast kortfattat eller som i läromedel *Bilden av historien IB* är hon utesluten från innehållet och nämns inte överhuvudtaget. I de läromedel som utgår mellan perioden 1987-1994, är beskrivningen av drottning Kristina kortfattat och deskriptiv, vilket utgår i ett par meningar som högst. Det dock mellan perioden 1994-2011 som drottning Kristina får som störst framställning och beskrivning, där läromedlen *Epos* beskriver henne som mest. I det senare läromedlen börjar de minska

innehållet om henne i förmån till andra individuella kvinnor, för att slutligen utesluta henne i det senaste läromedlen från 2016.

En likhet som alla läromedel har när det gäller framställningen av kvinnor, är hur de framställer främst kvinnor från adeln i innehållet. Väldig få gånger kom det upp kvinnor från de lägre samhällsskiktet men när det väl kom upp handlade det mest om deskriptiva beskrivningar och om vilka sysselsättning eller uppgifter som förväntades från kvinnor. Denna form av beskrivning fanns också för kvinnor inom adeln men skillnaden började visa sig fram från perioden 1994 och framåt. Författarna började använda sig av mer adjektiva beskrivningar om kvinnor inom adeln och hur de hade det samt kom att påverka deras situation, även om en del var fortfarande ur en deskriptiv beskrivning.

Därmed går det konkludera att framställningen av bilden hos kvinnor i de svensk historia mellan perioden 1500-1782-tal, har förändrats från att vara enbart deskriptiv till att vara en blandning av deskriptiv och adjektiv beskrivning. Dessutom har antalet kvinnliga individer i innehållet ökat i vissa läromedlen medan drottning Kristina gick från att vara kort och deskriptiv beskriven, till att bli mer adjektiv och omfattande beskrivet, för att sedan återgå till bli kortfattat igen eller helt uteslutande. Dock hade innehållet som handlat om kvinnor inte förändrat relativt mycket och i vissa fall minskade innehållet om kvinnor i vissa aspekter. Trots att kvinnor har fått en mer adjektiv beskrivning, har deras omfattning i de olika läromedlen inte fått någon större förändring och i vissa fall har de också minskat i vissa aspekter i förmån till andra. Därmed har bilden av kvinnor inte fått någon större förändring kvantitetsmässigt dock har kvalitén på bilden av kvinnor ökat från hur det var tidigare

Diskussion

Tidigare forskningen som användes i denna studie, fokuserade på hur genus i läromedlen har framställts i de olika läromedlen. Resultaten från tidigare forskningen kom fram till att kvinnor inte fått en större framställning jämfört med männen och var ofta underrepresenterade. I denna studie som har undersökt hur bilden av kvinnor har blivit representerade, går det se att kvinnor har haft en relativt kort beskrivning om dem. Därmed konfirmerar denna studie vad de tidigare forskning har kommit fram med, att kvinnor inte fått lika stor plats som männen. Dock skulle jag hävda att framställningen av kvinnor har förändrats. Detta beror på att beskrivningen har förändrats från att främst vara deskriptiv till en blandning av adjektiv och deskriptiv beskrivning men också hur kvinnor kom att påverka det svenska samhället.

En till aspekt som kan tilläggas är om de teori böckerna som användes om hur texter, bilder och språk kan påverka hur vi som läsare konstruerar kunskap utifrån ett innehåll. Detta kom att uppmärksammas när det gällde synen på drottning Kristina, då hon kom att gå från att beskrivas som citat i en text, till att få sin egen sida för att återigen bli ett kortfattat citat i text. Här kunde denna studie visa på hur språket, texter och bilder kom att påverka den typ av bild om kvinnor som framställdes i de olika läromedlen. Därmed går det diskutera hur språk, text och bild egentligen har för påverkan när det gäller kunskapskonstruktion i dessa läromedel och hur vårt syfte för en mer genuscentrerad undervisning kan påverkas av detta. Samtidigt

Vidareforskning

Denna studie har fokuserat på hur bilden av kvinnor mellan perioden 1500-1782-tal har framställts i de olika läromedlen. Dock har det inte undersökts om hur kvinnor har framställts ur ett världsligt perspektiv. Därmed skulle framtida studier undersöka hur bilden av kvinnor har generellt porträtterats utifrån ett världsligt perspektiv och på vilken sätt som de olika läromedlen har valt att framställa dem. En annan form av studie som kan utgå från detta arbete är en intervju studie där olika lärare intervjuas, för att se hur de hanterar med att undervisa inom historia utifrån en genuscentrerad undervisning och framställningen av kvinnor inom historia. Slutligen skulle en undersökning på hur eleverna har haft för bild om hur genus eller kvinnor har framställs i deras undervisning. Detta skulle kunna resultera i en annan synvinkel på hur eleverna själva anser hur bilden av kvinnor framställs i deras respektive skola. Dessa är några av de vidareforskning som kan appliceras utifrån detta arbete och forska vidare på hur bilden av kvinnor inom historia påverkar elever i skolan.

Referenser

Källor

- Alm, Anna & Alm, Martin, *Historia. 1B, Historiens landskap: kungar och karnevaler*, NA, Lund, 2014
- Andersson, Lars M. & Oredsson, Sverker (red.), *I historiens spegel: långa linjer och tvärsnitt*, Akademiförlaget., Göteborg, 1995
- Bergström, Börje, Almgren, Hans & Löwgren, Arne, *Alla tiders historia. Grundbok i historia för gymnasieskolans humanistiska och samhällsvetenskapliga linjer*, 3.uppl., Liber Läromedel, Stockholm, 1985
- Graninger, Göran, Tägil, Sven & Carlsson, Kjell-Åke (red.), *Vägar till nuet: från forntiden till våra dagar: historia för gymnasieskolan*, [Ny utg.], Almqvist & Wiksell läromedel, Solna, 1990
- Harrison, Dick & Harrison Lindbergh, Katarina, *Bilden av historien. 1b*, 1:a uppl., Liber, Stockholm, 2016
- Nyström, Hans, Nyström, Lars & Nyström, Örjan, *Perspektiv på historien. 1b*, 1.uppl., Gleerup, Malmö, 2011
- Sandberg, Robert (red.), Karlsson, Per-Arne, Molin, Karl & Orhlander, Ann-Sofie, *Epos: för gymnasieskolans kurs A och B*, 3:e uppl., Almqvist & Wiksell, Stockholm, 2003
- Thurén, Torsten, *Vetenskapsteori för nybörjare*, 2., [omarb.] uppl., Stockholm, 2007
- Litteraturkällor
- Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, 3., [utök.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2012
- Björklund, Tilja, *Genusperspektiv i historieläromedel – finns det? – En jämförande analys av fem läroböcker i historia för gymnasiet utgivna under åren 1995-2004*. Diss., Dalarna Högskola, 2004
- Bryman, Alan, *Samhällsvetenskapliga metoder*, 2., [rev.] uppl., Liber, Malmö, 2011
- Carlson, Åsa, *Kön, kropp och konstruktion: en undersökning av den filosofiska grunden för distinktionen mellan kön och genus*, B. Östlings bokförlag. Symposion, Diss. Stockholm: Univ., 2001, Eslöv, 2001
- Cederberg, Markus, *Jämställdhet i lärobokavseende – En textanalytisk studie av historieläroböcker på gymnasienivå*, Diss., Uppsala Högskola, 2013
- Connell, Raewyn, *Masculinities*, 2. ed., Polity Press, Cambridge, 2005.

Hirdman, Yvonne, 'Genussystemet - reflexioner kring kvinnors sociala underordning', *Genushistoria: en historiografisk exposé*, 2004

Hirdman, Yvonne, (red), *Kvinnorhistoria: om kvinnors villkor från antiken till våra dagar*, 1988

Tosh, John, *Historisk teori och metod*, 3.uppl., Studentlitteratur, Lund, 2011

Nilsson, Micael, *Historia ur ett genusperspektiv – En granskning av hur genusaspekterna tas upp i ämnet historia vid Linköpings univeristet*. Diss. Linköping, 2004

Ohrlander, Ann-Sofie, *Kvinnor, Män och Jämställdhet i läromedel i historia – En granskning på uppdrag av delegationen för jämställdhet i skolan*, Rapport för regeringskansliet. 71. Stockholm: Utbildningsdepartementen. 2010

Wahlström, Ninni, *Läroplansteori och didaktik*, Andra upplagan, Gleerup Utbildning AB, Malmö, 2016

Internetkällor

Göteborgs universitet, 2011, 2011-2018.

https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/30768/1/gupea_2077_30768_1.pdf [hämtad den 11 december 2018]

Historia, Lärarens, 2014, 2014-2018. http://www.lararnashistoria.se/share/proxy/alfresco-noauth/tam/content/workspace/SpacesStore/95617e68-7779-4bd7-b502-9cb96d03f885/download/wMarklund_0010.pdf [hämtad den 11 december 2018]

Lärarens historia, 2013-2018. http://www.lararnashistoria.se/share/proxy/alfresco-noauth/tam/content/workspace/SpacesStore/95617e68-7779-4bd7-b502-9cb96d03f885/download/wMarklund_0010.pdf [Hämtad den 1 december 2018]

Ohrlander, Ann-Sofie, *Kvinnor, Män och Jämställdhet i läromedel i historia – En granskning på uppdrag av delegationen för jämställdhet i skolan*, Rapport för regeringskansliet. 71. Stockholm: Utbildningsdepartementen. 2010

Skolverket. Skolverket 2011, 2011-2018. <https://www.skolverket.se/publikationer?id=2705> [hämtad den 21 maj 2019]